

ЛЫШЪХЪЭМ ИЮФШІЭГЪУ ЗЭІУКІЭГЪУХЪР

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу Тхьаклушынэ Аслъан муниципальнэ гэпсыклэ зилэ «Шэуджэн районим» иадминистрацие ипашэ ихэдзынхэм ащытеклогъэ Мэрэтыкьо Аслъан тыгъуасэ Іуکلэгъ.

Пашэу хадзыгъэм фэгущыуагъ

Шьугу къэдгъэкъыжын мэкуогъум и 2-м шылэгъэ хэдзынхэм къақлолэгъэ цыфхэм ащышэу процент 94-рэ фэдизмэ А.Мэрэтыкьом амакъэ зэрэфатыгъэр.

Республикэм ипашэ зэІуکلэгъум пэублэ псалгэ къышшышэ, район администрацие ипэщаклэу хадзыгъэм фэгущыуагъ, цыфхэм цыхъуу къыфашыгъэр къыгъэшпыпкъэжыныр, ахэм ящыІэклэ-псэу-клэ нахышлу шыгъэныр джы ипшэрылгъэ шхьаІэу зэрэщыгъэр рилуагъ.

Мы аужырэ илъэсхэр пштэмэ, районым щашлагъэр зэрэмымаклэр АР-м и Лышхъэу къылуагъ. Псауныгъэр къэухъу-

мэгъэным иучреждениехэм яматериальнэ-техническэ базэ нахышлу мэхъу, гэсэныгъэм исистемэ игъэкІэжыныр къыды-хэлбытагъэу еджапІэхэр зэтырагъэпсыхъэх, клэлэцыкІу ІыгыпІэхэм япчъагъэ хэгъэхъогъэным анаІэ тырагъэты, нэмыклэу зэшлуахырэр бэ.

— Хэдзынхэм ахэлэжыгъэ цыфхэр къыпшыгъуыгъэхэзэ амакъэ пфатыгъ, уипрограммэ дырагъэштагъ, ащклэ сыпфэгущыуагъ, — къылуагъ Тхьаклушынэ Аслъан А.Мэрэтыкьом зыкъыфигъаззэ. — Федэ къэзытышт, район бюджетыр нахыбэ зышІышт проектхэм, программэхэм чанэу шыуахэлэжэныр, джащ фэдэу инвестор-

хэм япчъагъэ хэжыгъэхъоныр пшэрылгъэ шхьаІэу щытых. Ащклэ тэри ІэпыІэгъу тыкышшэуфэхъушт, ау пшэадэкІыж шхьаІэр оры зыхыштыр. Республикэм игъэцкІэлэклэ хэбзэ къулыкъухэм ацІэклэ джыри зэ сыпфэгущыуагъ, уиІэнатІэ гъэхъагъэхэр щыпшынхэу пфэсэлэ.

— Хэдзынхэм ялъэхъан къызготыгъэхэу, ІэпыІэгъу къысфэхъугъэ пстэуми сафэраз. Сичыгогъухэм цыхъуу къысфашыгъэр къэзгъэшпыпкъэжыныр, районым социальнэ-экономическэ хэхъоныгъэхэр ышІынхэм сишпыпкъэу Іоф адэсІІэшт. Республикэм и Лышхъэу, АР-м и Правительствоэ пшэрылгъэу къагъэуцухэрэр зэшІохыгъэнхэм скІуачІэ есхыІІэшт, — къылуагъ Мэрэтыкьо Аслъан.

ТХЪАРКЪОХЪО
Адам.

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

Джыри шыкІагъэу шыІэр бэ

Терроризмэм пэшІуеклогъэнымклэ АР-м щызэхашцэгъэ комиссионерэ оперативнэ штабымрэ зэхэсыгъо тыгъуасэ зэдыряІагъ.

Ащ тхьамэтагъор щызэрихыагъ АР-м и Лышхъэу Тхьаклушынэ Аслъан.

Транспорт зэфэшхъафхэм ягъэзеклон, цыфхэм язещэн, туризмэм япхыгъэ чыпІэу республикэм итхэр, гэпсэфыпІэ-ІзапІэхэр терроризмэм зэрэщыухъумагъэхэр ары анахъ шхьаІэу ащ хэлэжыагъэхэр зытегушылагъэхэр. Автобус ыкІи мэшІокугъогу вокзалхэр, авто-станциехэр, цыфхэр зезышэрэ транспорт зэфэшхъафхэр зэрэухъумагъэхэм афэгъэхыгъэу къэгущылагъ АР-м псэолэшынымклэ, транспортнымклэ, псэупІэ-коммунальнэ ыкІи гъогу хызымэтхэмклэ иминистрэу Валерий Картамышевир. Мы лъэныкъомклэ зэшІохыгъэ хъугъэхэм ямызакъоу, джыри шыкІагъэхэм ар къащыуцугъ. Доклад ужыми ахэм, анахъу мэшІокугъогу вокзалэу Мыекъуапэ дэтым, цыфхэм ящынэгъончъагъэ къэухъумэгъэным ищыкІэгъэ оборудованиер зэрэчІэмытым игъэкІотыгъэу тегушылагъэх. Щынэгъончъэнымклэ Федеральнэ къулыкъум и ГъэлорышланІэ ипашэ, АР-м хэгъэу клонІ Іофхэмклэ иминистрэу ямырзэныгъэхэр къыралотыкыгъ. Шытхьалэ ивокзалэу Мыекъуапэ мэшІокугъогу станциер зэпхыгъэм ипашэу къырагъэблэгъагъэм упчІэхэр ратыгъэх. ИлъэситІум ехъугъ ар ащ зыфагъэзэжыгъэр, ау зыпари зэхъокІыныгъэ фэхъугъэп. Цыфхэр мымаклэу зыщызэблэкІыхэрэ чыпІэр къызэрэмыухъумагъэм ушхъагъу зэфэшхъафыбэу вокзалым ипашэу къыфигъотыгъэхэм адырагъэштагъэп. АР-м и Лышхъэу ащ

фэдэ чыпІэу Мыекъуапэ дэтхэр къызекІухъэхэм шыкІэгъабэ къызщыхыгъэщыгъагъэхэм ар зэрэщыщыгъэр къылуагъ.

— Автовокзалым охътабэ темышІэзэ шыкІагъэхэр шыдагъэзыжыгъэх, — къылуагъ ащ. — МэшІокугъогу вокзалым щыдгъэнэфэгъагъэхэр неІэ къызнэсыгъэм зы чыпІэ итых, илъэситІум къыкІоцІ ахэм шыуанэсыгъэп. Мыекъуапэ мэшІокугъогу вокзалыр Іэпэдэлэл шыумышІэу, Іофыгъоу ащ иІэхэм язэшІохын ыуж шыуихъэмэ, тэри ащ тыкъыхэлэжэшт. Мыекъуапэ мэшІокугъогу станцие ипашэу къырагъэблэгъэнышъ мы упчІэ дэдэхэр фагъэзэнхэу, ищыкІагъэмэ, пшгъэдэкІыж рагъэхъынэу ащ фэгъэзэгъэ министрэм къыфигъэпытагъ.

Туризмэм епхыгъэ объектхэм, гэпсэфыпІэ-ІзапІэхэм якъэухъумэнклі шыкІагъэхэр мымаклэу шыІэх. АР-м и МВД ыуплэгІугъэ объект 25-м шышэу 23-мэ къахыгъэщыгъэр макІэу пІон плэаІыштэп. Объектхэр зкІэ унэе мылыкху пІоми хъушт. Ахэм Іоф зыгъашІэхэрэм ахышэ къэкІуапІэу зэрагъэфедэрэм нэмыклэу, цыфхэм ящынэгъончъагы къыдалытгън фаеу зэрэщытыр агу къагъэкІыжыныр республикэм ипашэу къафигъэпытагъ. Джащ фэдэу Мыекъуапэ районым мы лъэныкъомклэ шыкІагъэу джыри иІэхэр къыхыгъэщыгъэх, анахъу еджапІэхэм, клэлэцыкІу ІыгыпІэхэм якъэухъумэн анаІэ тырагъэтынэу ащ ипашэу къыфигъэпытагъ.

ХЪУТ Нэфсэт.

Премьер-министрэм изэхэсыгъу

Компаниеу «Газпром межрегионгаз Майкоп» зыфиІорэр клэщакІо зыфэхъугъэ зэхэсыгъоу мы мафэхэм щылагъэр зэришагъ Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат.

Гъэстыныпхъэ шхъуантІэм ылъэныкъокІэ чыфэу ательхэм япшыныжын зыщытегушы-Іэгъэхэ Іофтхьабзэм хэлэжыагъэх АР-м экономикэ хэхъоныгъэхэмклэ ыкІи сатыумклэ иминистрэу Лышхъэу Махъмуд, пшгъэдэкІыжэу ыхыермклэ гъунэпкъэ гъэнэфагъэ зилэ «Газпром межрегионгаз» социальнэ потребителхэм Іоф адэшІэгъэнымклэ и ГъэлорышланІэ ипашэу Павел Остроушко, ООО-у «Газпром

межрегионгаз Майкоп» зыфиІорэм игенеральнэ директорэу Сергей Колесниченкэр, республикэ къулыкъухэм ыкІи ведомствэхэм япашэхэр, муниципальнэ образованиехэм яІыкІохэр, нэмыкІхэри.

Павел Остроушко къызэрэхигъэщыгъэмклэ, илъэсэу тызыхэтыр къызыхыагъэм къышегъэжыагъэу коммунальнэ комплексым епхыгъэу Іоф зышІэрэ организациехэм газыпкІэм ылъэныкъокІэ

чыфэу ательным хэпшыкІэу хэгъэхъуагъ. 2013-рэ илъэсым имэзае чыфэр сомэ миллион 155-м ехъуштыгъэмэ, джырэ уахътэ ар сомэ миллион 184-м шІокІыгъ.

ГушыІэм пае, зэІухыгъэ Іахъзэхэлл обществоу «АТЭК-м» (Мыекъуапэ) илъэсым икыхъэгъум чыфэу телыгъэр сомэ миллион 64,2-рэ хъуштыгъэмэ, джы а пчъагъэр сомэ миллион 80,4-м ехъугъ, предприятиеу «Теплосетым» (Джэджэ къоджэ псэупІэр) ичІыфэ сомэ миллион 29,6-м клэхъэщыгъэмэ, неІэ ар сомэ миллион 30,9-м шІокІы, предприятиеу «Ресурсым» (Адыгэкъал) чыфэу телыым фэдитІу хыгъэхъуагъ, неІэ ар

сомэ миллион 14,4-рэ мэхъу. Муниципальнэ бюджетхэм къарыкІырэ ахышэмклэ аІыгъэ учреждениехэм чыфэу ательным мэкІэ дэдэу зэрэхэкІыгъэр къылуагъ Сергей Колесниченкэм. Чыфэр сомэ миллион 14,3-м клэхъэщыгъэмэ, сомэ миллион 11-м нэс ныІэп къырагъэІыхын зэралэгъыгъэр.

Муниципальнэ образованием чыфэу ательным ычІыпІэклэ газрыкІуапІэхэр аратыжыныхэм зэрэфэхъазырхэм зэхэсыгъом хэлэжыагъэхэр тегушылагъэх. Ащ фэлорышІэшт документхэр псынклэу агъэхъазырынхэу Премьер-министрэм пшгъэрылгъэ къафигъэуцугъ.

— Гъэстыныпхъэ шхъуантІэм ыпкІэ процентишгъэм нэсэу хэти ытын фае. Джащ фэдэу промышленнэ кІуачІэу тилэхэм ахэдгъэ-

хъоным мэхъанэшхо иІ. Газ сетьхэм хэхъоныгъэхэр ашІынхэм ыкІи экономикэм изытет нахышлу шыгъэным афэшІ «Газпромым» зэпхыныгъэу дытиІэр джыри нахъ дгъэпытгън, Іоф зэдэтшІэн фае, — къыкІыгъэтхыгъ Къумпыл Мурат.

Коммунальнэ комплексым исистемэ гъэкІэжыгъэным ыкІи энергием шыуагъэу къытырэр нахыбэ шыгъэным фэлорышІэрэ федеральнэ программэм муниципалитетхэр хэхъанхэр пшгъэрылгъэ шхьаІэу АР-м и Правительствоэ ипашэу къафигъэпфагъ. Гъэстыныпхъэ шхъуантІэм ылъэныкъокІэ чыфэу ательхэр апшыныжыныхэм фэшІ унэшго гъэнэфагъэхэр ашІыгъэх.

Адыгэ Республикэм
и Лышхъэу
ипресс-къулыкъу.

Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

Ветераным IукIагъ

Адыгъ Республикэм и Лышхъу ТхьакIушынэ Аслъан IофшIэным иветеранэу, Адыгем имэкъу-мэщ хызмэт хэ-хьоныгъэхэр ышIынхэм зилахышIу хэзышIыхьагъэу Кошхъэблэ районым щыпсэурэ БыжыкIо Мухъарбый тыгуасэ ригъэблэгъагъ. Ащ ыныбжы илэс 75-рэ зэрэху-гъэм фэшI фэгущауагъ, псау-ныгъэ пытэ иIэу, ибын датхъэу псэунэу фэлъауагъ.

— Кошхъэблэ районым имызакъоу, республикэм щы-псэухэрэми дэгъоу уашIэ,

шхъэкIафэ кыпфашIы, уалытэ. ЩыIэныгъэ гъогоу къэпкIугъэр хэткIи шысэ-техыпI, — кыIуагъ Тхьа-кIушынэ Аслъан ветераным зыкыфигъазэзэ.

Илэс пчъагъэхэм кыклоцI щытхъу хэлъэу зилофшIэн зы-гъэцкIэгъэ, гъэхьагъэхэр зы-шIыгъэ М.БыжыкIоу АР-м и Лышхъу ишIуфэс тхылъ-фигъэшшоагъ.

АР-м и Лышхъу игу-шIуагъо кыдэзыгощыгъэм, июбилейкIэ кыфэгущауагъэм зэрэфэразэр, ащ фэдэ фыщы-тыкIэм кIуачIэ кызэрэриты-рэр БыжыкIо Мухъарбый кыIуагъ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

• КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр • КъэбарыкIэхэр •

Улэпэ пынджлэжъхэм яшъыпкъ

Теуцожь районым щызэхэщэгъэ фирмэу «Синдика-Агром» (игене-ральнэ директоры Кушъу Рэмэзан) икIуамагъэр республикэм инэмыкI районхэми арытых. Илэс заулэ хуэгъэу зэкIэми дэгъоу Iоф ашIэ, лэжыгъэ зэфэшъафхэр агъэбагъох, ящытхъуи арагъало.

Зигугъу къэтшIы тшIоигъор Красногвардейскэ районым щыIэ къуамагъэм иIофышIэхэу пынджлэжыным пылхэр арых. Япащэр 1985-рэ илэсым кышщы-ублагъэу чIыгулэжыным пылхыгъэ къэ-зыхыгъэу, Улэпэ дэтыгъэ колхозэу «Кав-каз» зыфаIоштыгъэм иотделение, нэу-жым былымэхэу фермэм япэщагъэу Симболэт Мурат ары. Джы фирмэу «Синдика-Агром» игидротехникэу Iоф зышIэрэр илэсхымы ежъагъ. Апэ рай-оным пынджыр шалэжыныу зырагъа-жъэм, фирмэм илэшхъэтэгъу Кушъу Рэ-мэзанэ кытфилуатэу кызэрэхэкIы-гъэмкIэ, илэс пчъагъэхэм хьаулыеу зы-пылхыгъэхэу пынджыпкыкыхэр зэщыкIуа-гъэхэу, цырауль хуэгъагъэх, псыкIэуа-пIэхэр, чекхэр агъэцкIэжыныхэу фэагъэ.

Ау кIиныгъохэм улэпэ кIалэхэр къа-гъэщтагъэхэп. Ахэм IофшIэклэшIоу алэклэтыр агъэфедэзэ, пащэхэр кызе-рашчыгугъыхэрэр агъэцкIагъ. Апэрэ илэсхэм пынджыр гектаришъэ зы-тIумэ ащашIагъ. Ащ хагъахъозэ, гъэ-рекIо пындж гектар 500 алэжыгъ. Лэ-жыгъэ дэгъуи къахыжыгъ — гек-тар пэпчэ центнер 50 кырагъэтыгъ.

— Илэсэу тызхэтым, — еIо Сим-болэт Мурат, — лэжыгъэ фыжымы ыубытырэр нахыбэ тшIыгъэ — гек-тар 542-м ащытшIагъ. Дахэу кыхэ-кIыгъэхэшъ, тхъэпэ тIурытIу хуэгъа-хэшъ, ташчгушIукIы, ренэу тыналэ атет, ядэлэжъэнкIэ шапхъэу щыIэхэр зэкIэ тэгъэцкIэх. Тафэраз типашчэхэу Лы-

гъэ Ибрахымы Кушъу Рэмэзани. Ахэм техники, чIыгъэшIуи, нэмыкIэу тызфаехэми ташагъакIэрэп. Лэжып-кIэри игъом кытаты. Тыгъэгъэзэ гек-тар 300 мыгъэ апэрэу тагъэшIагъэ. Уцыжхэр къэзымыгъэкIышт цэнаут-хэр чIыгум тетутхагъэхэшъ, тихьасэ-хэр къабзэх. Пынджлэжъхэр нэбгырэ 21-рэ мэхъух. ЗэкIэ згурылохэмэ, зэдэ-лужхъэзэ мэлэжъэх, яунагъо фашIэрэм фэдэу IофшIэным егугъух. Сыда пIомэ лэжыгъэу къахыжыкIэрэм елтыгъэу ялэжыпкIи кыхэхъошт. Джары пын-джым гъэрэкIо гектар пэпчэ кыраха-жыгъэм центнер заулэ горэмкIэ нахы-бэу кырагъэтыным зыкIыфэбанэхэрэр.

Анахъ пынджлэжъ хуапхъэу яIэхэм гугъэбэныгъэ хэлъэу ацIэ кыреIо Сим-болэт Муратэ. Зигугъу кытфилыгъэ пстэури кытфэлпчынэп. Апэу зыцIэ къэриIуагъэхэм ащыщы пынджым идэлэжъэн фэлэпэлэсэхэу Ешэ Аскэррэ Куфэнэ Аскэрбийрэ, механизаторхэу Хьаджымэ Аскэрбийрэ АкIэжэ Аликрэ.

— Типынджлэжъхэм ягъэшхэн дэгъоу зэхэщагъ, — икIэхуым еIо Сим-болэтым. — Зыщыпщэрыхэхэрэр тыз-хэхэрэ фирмэу «Бел-Агрор» зыдэт Ново-Алексеевскэр (Шытхъэлэ район) ары. Тэ ар тпэблагъ. Автомашинэ гъэ-нэфагъэу тилэм шхыныгъохэр игъом кытфэщэх. ТипщэрыхьаIохэм тафэ-раз, гохъэу, IэшIоу гъомылэпхъэ зэфэшъ-хьафхэр кытфарагъащэх.

НЭХЭЕ Рэмэзан.

ЩЫСЭ ЗЫТЕПХЫН IОФ

Цумпэр — илэс реным

Республикэм цумпэр кызщагъэ-кIырэ чIыгум илэс къэс щыхагъахъо. Илэс зыщыплIыкIэ узэкIэIэбжымэ, Мыекъопэ районым щыщ мэкIумэ-щышIэ-фермер хызмэтшIаплэу «Ника» зыфиIорэм фэшъаф цумпэр игъэ-кIотыгъэу кышщамыгъэкIыштыгъэмэ, джы ар Красногвардейскэ ыкIи Теу-цожь районхэм ащалэжъэу рагъэжыагъ.

— Непэ зэнэкъокъуныгъэшхо хэлъэу Iоф тшIэн фаеу мэхъу, — еIо «Никэм» ипащэу Александр Бота. — Ащ кы-хэкIэу цумпэм икIэгъэкIынкIэ Iофы-гуаIэхэр кыхэхыгъэнхэм ыуж тит, джынэс амыгъэфедэщтыгъэ техноло-гиехэр кызIэклэгъэхэх. БэмышIэу едгъэжыагъ теплицэ чIэгъым чIэтл-хэрэ гидропоникэм цумпэр кышщыд-гъэкIэу. Мы шыкIэр игъэкIотыгъэу ду-наим щагъэфедэ, ау Урысыем арэушчтэу цумпэр кызэрэщагъэкIырэр макIэ. Ащ кыхэкIэу специалистхэр тилэпыIэ-гъухэу теплицэу квадратнэ метрэ 300 зыубытырэм цумпэр апэрэу кышщыд-гъэкIыныр едгъэжыагъ. Мэзаем ыкIэ-хэм а теплицэм цумпэр рассадэр щыд-гъэтIысыгъ. ЗыгорэкIэ чыIэ къэхъу-мэ тIуи теплицэм фабэ къэзытын зы-лэжыкIышт «топыр» чIэдгъэуцауагъ. Ау а мазэм тиреспубликэ чыIэшхо кы-щыхуэгъэпти, дэгъоу тилофхэр зэ-пыфагъэх.

Мэлылфэгъу мазэм ыгузэгухэм адэжъ теплицэм кышщагъэкIыгъэ цум-пэм иугъоин фежыагъэх. Теплицэ чIэгъым чIэлъ чIыгу сотых пэпчэ цум-пэ рассадэ лъэкъо мин тырагъэтIыс-хьагъэти, лъэкъо пэпчэ грамм 300 —

350-рэ кытыгъ. Цумпэу кIачырэр зэ-ральхъэгъэ лукошкэ пэпчэ сомэ 250 — 300-кIэ ащагъ. Ахэм яцумпэ Тыркуем кырашчырэм нахъ дэгъоу ащэфыгъ.

— Цумпэ рассадэу «фриго» зыфиIоу теплицэм чIэдгъэтIысхьагъэр гидропо-никэм — минеральнэ бзыуцыфыр зэ-рыль матхэм къащыдгъэкIыгъ, — еIо Александр Бота. — Цумпэр зэкIэ зы-тэугъоижымы, матхэр чIэтхыжыкIи етIани дгъэфедэжыныхэу гушъэпIэ чIыплэм щыдгъэтIылыжыжыгъэх. Жьо-ныгъокIэ мазэми ятIонэрэу теплицэм кышщыдгъэкIыгъэ цумпэм зы тонным тIэкIу ехъоу кытыгъ. Цумпэр зылуп-хыжыкIэ бэрэ пэмьтэу а шыкIэр етIани теплицэм щыбгъэфедэжыны фае. Джа-рэушчтэу охътэ кIэкIым кыкIоцI цум-пэр къэдгъэкIызэ илэсым заулэрэ тэ-угъоижы.

Ащ кызэриIорэмкIэ, илэсым кы-клоцI цумпэр рассадэр теплицэм заулэ-рэ чIэбгъэтIысхьэмэ хьушт. Теплицэ заулэ бгъэфедэмэ, цумпэм зэкIэбгыкIоу игъо къэхъузэ, мафэ къэс уугъоижыны плэжыкIышт. Специалистым кыхы-гъэщырэр чIыгу макIэ зылэжыкIэрэ унэгъо хызмэтым пылхэмкIэ ар зэ-рэфедэшхор ары. Ащ илугъэкIынымэ Iофыр зыфэгъэхыгъэр, грамм 250-рэ зэрыфэрэ лукошкэр сомэ 250-м кышщымыкIэу ащэфы. Мыщ фэдэ шыкIэм тетэу цумпэр кызыгъэкIы зышIоигъохэр а IофшIаIэм зыща-гъэгъэозным фэшI Александр Бота «Никэм» регъэблагъэх.

ЛIЭХЪУСЭЖЪ Хьаджэсрэтбый.

Тигъэпсэфыплэхэр къэбзэнхэу...

Мэкьюогъум и 5-м, ты-кызыуцхуэрэ дунаим икы-ухъумэн и Дунэе мафэ ипэгъокъэу, Иофтхыабзэу «Чистый лес, чистый родник-2013» зыфиорэр «игъогу те-хыагъ». Ар Мыекъопэ рай-оным и Новопрохладненскэ мээ участкэу природнэ паркэу «Тхыакышхом» хахьэрэм ыкли ащ къыпэгуль чыплэхэм ащыклошт.

Мы Иофтхыабзэм клэщакло фэхъугъэх Къэралыгъо ка-зеннэ учреждениеу природнэ паркэу «Тхыакышхор», ты-кызыуцхуэрэ дунаим икы-ухъумэнкы, чыопсым икы-кыуаплэхэмкы ыкли ошлэ-дмышлэ Иофхэмкы гъэо-рышлалэхэр, туризмэмкы ыкли курортхэмкы, ныб-

жыкыкы Иофхэмкы комитет-хэр, шаклохэмрэ пцэжыбаш-хэмрэ я Адыгэ общественнэ организации, МКЪТУ-р ыкли Москва икомпаниеу «Нова-Тур» зыфиохэрэр. Ахэм анэ-мыкыкы Тульскэ ыкли Дахов-скэ псэуплэ койхэм яволон-терхэмрэ МКЪТУ-м исту-дентхэмрэ хэлэжыбаштых.

— Чыплэу зигугъу къэт-шыгъэхэр къэтыукъэбзы-щтых, хэклир арытщыт, гъэ-хъунэу «Ветреная» зыфиорэм ит псынэкыкы уеклолэн плъэкынуэ дгъэпсыт, ту-рист унэу гъэхъунэм итым гъэ-цэкъжыбашхэр етшылыщтых, — кыуагъ природнэ паркэу «Тхыакышхом» иинспекторэу Акъгъу Данэ.

Иофтхыабзэр мэкьюогъум и 11-м нэс клошт.

ХЪУТ Нэфсэт.

• Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр • Къэбарыклэхэр •

ЭКОНОМИКЭМРЭ ХЪЫЗМЭТЗЕХЪАНЫМРЭ

Зэпхыныгъэхэр агъэпытэщтых

Промышленнэ ыкли граж-данскэ псэолгъэшыным къэра-лыгъом мылькыу ахылхьэрэм инэу кызырэщыкыагъэм елы-тыгъэу псэолгъэшл индустрием ыкыуачлэу агъэфедэхэрэм хэп-шыкыкыу къакычыгъ. Къэтэ-шлэжы, гушыгъом паче, Мые-къопэ заводэу СМик-м кыды-гъэкырэр афимыкыуагъэу пла-ныр гъэцэкыгъэным фэшл сме-нитлоу Иоф ашлэн фаеу зэрэ-щытыгъэр. Джы а предприяти-ешхом ыкыуачлэу ызыщани агъэ-федэн алъэкыжыбашхэрэм пломи хъуцт. Мылькыу нахыбэу къэлэжыбашхэрэм фэшл ащ ипа-щхэр мыпшыжыгъэхуэ щэф-а-клохэм алъэхъух. Ащ ехыщыр зэкы илэпкыгъэу предприяти-ехэм непэ ящылаклэ.

Зигугъу къэтшыгъэу заво-дым елытыгъэмэ, мыгъучы-пщыл материалхэмкы Кош-хьэблэ заводэу ыпэкы трестэу «Главсочиспецстрой» зыфио-рэм хахьэщыгъэу джы унаеу хъужыгъэм кыдыгъэкырэ мыжыбашхэрэм ыпэкы зэрэ-щытыгъэм фэдэу бэмэ ящыкыагъ. Сыда плэм псэолгъэ-шыным джы гъучибетоныр нахыбэу шагъэфедэу аублагъ. Псэуалгъэр чыгусысыным зэ-щымыгъэкырэ шапхьэхэм атегъэпсыкыгъэным фэшл бэмэ ащ ыпкы гъучибетоным хашыкы. 2014-рэ илгъэсым Шъачэ шыкылошт Олимпиадэм паче псэуалгъэхэм яшын зыфе-жыагъэхэм кышыублагъэу зыцлэ къетлогъэу заводым за-казхэр хъоуе ыгъэцэкыщты-гъэх, мафэ кэс мыжыбашхэрэм кыдыгъэкырэ ушгъэу вагонипшл пчъагъэхэр афарагъашыщты-гъэх. Непэ Иофхэр сыдым те-ха, кыдагъэкырэм ыкли йа-гъэкырэм хъауагъа, хъаумэ нахь макы хъугъа, техникэмкы, оборудованиемкы предприяти-ем ушшыныгъэу илэм зэхъокы-ныгъэхэр фэхъуха? Ахэм ыкли нэмыкы лъэныкыбашхэр татэгу-щылагъ джырэблагъэ Кош-хьэблэ районым тызыщлэм, зыцлэ къетлогъэу заводым игъэ-лорышлэкы директорэу Дабэ-гъо Сыхъатбый гушыгъэу ты-зыфэхъум.

Производство

— Илгъэсым кыкылоц мы-жыбашхэрэм кыбашхэрэм кубометрэ мин 500 — 700 къэтэшы, — кытфелуатэ Сыхъатбый заво-дым Иофшлэн зэрэзэхъагъэм

тыщыгъэгуагъэу. — Аужырэ илгъэсыным Олимпиадэм паче агъэпсырэ объектхэр зышлырэ псэолгъэшл организациехэр ары нахыбэу типпродукции зыгъэ-федэщтыгъэхэр, заказхэр кы-тэзытыщтыгъэхэр. Гухэкы нахь мышлэм, ащ шашыгъом фэгъэ псэуалгъэхэм янахыбэр зэрау-хыгъэм, мылькыу къафатлуп-щырэм кызырэщыкыагъэм къахэкыкыу къэтшырэм кыкыкы-упчлэхэр хэпшыкыкыу нахь макы хъугъа, мылькыу кыты-лэжыбашхэрэм кышыкыагъ. Вагон пчъагъэхэр зэпшылагъэхуэ кызырэтфаклощтыгъэм джы кызырэщыкыагъэр тэркы гухэ-кышху.

Мыщ дэжымы Сыхъатбый хигъэунафыкыгъ псэолгъэшл организациагъэм зэпхыныгъэ-хэр зэрадыралагъэхэр, джы ахэм нахь игъэкылотыгъэу Иоф адэшлэгъэн ыкли гъусэгъушл шыжыбашхэрэм фаеу зэрэщы-тыр, ащ епхыгъэ Иофыгъэхэр зэрэзэхъагъэхэр. Предприяти-ем кыкыкыкы зэригъэм елы-тыгъэу, кышырэм ибагъэ ре-нэу хагъахъо ашлоигъу нахь, мы мафэхэм тоннипшл пчъа-гъэхэр зезыщхэрэ автомаши-нэхэр къафэмыкылохуэ, ялофшлэн кызытэуцуагъэу плон плъэкы-щтэп. Предприятием Иофшлэ-плэ чыплэхэм сурэтхэр кыащы-тетхы тшлоигъоу шагур кызы-тэкыкыу тлэгъугъэ автома-шинэхэр зэраушэщтыгъэхэр, щэчалгъэм зэрэкыуалэщтыгъэ-хэр, вагонипшл пчъагъэу зы-пышлэгъэ мэшлоку ушъагъэр яшагу кызырэдэкыжыбашхэр-гъэр. Ар кытыгъэлэгъуэу, предприятием Иофшлэу тигъусэгъэм кытфелотагъ вагон пэпчэ щэчалгъэм техьэу хы-лгъэу илгъыр зэрашэщырэр, ралъ-хъан фаем кышыкыкыу зыхъукы зэрэхагъэхъожыбашхэр, кыхъу зыхъукы кызырэхъажыбашхэр, вагон пэпчэ хылыгъэу илгъыр зэфэдизу зэрагъэлэщырэр.

— Зэрадоу, шлум гъунапкы илэп, ащ тегъэпсыкыгъэу тэри гухэлъышхохэр тэгъэнафэх, ау ахэр ренэу кыдыдэхъух плон

плъэкыщтэп, — ело Сыхъат-бый заводыр техникэмкы, обо-рудованиемкы зэрэушэщыгъэм, Иофшлэным ехылыгъэу нэмыкы лъэныкыбашхэр кытегушылэгъэ. — Уасэхэм непэ зэпэщычы-ныгъэу гори зэрахэмылыр ары дгъэнафэагъэхэм ащыщ-хэр кыдыдэзымыгъэхъухэр-рэр. Типпродукции зэрэушэщы-кырэ уасэмрэ техникакыу уасэу илэмрэ зыкы зэкыуалэ-хэрэп. Мыжыбашхэрэм илгъэу тилэр заводым километрэ пчъагъэкыкы пэчыж. Хылыгъэ-хъохэр зезыщхэрэ БелАЗ-хэр дгъэфедэхъэу мыжыбашхэрэм кыкыкыкы зыхэтшыкыкырэ кытетэщалэ. Ащ паче дгъэфедэ-рэ гъэстыныпхъэ-щыфэ мате-риалхэм, электричеством ауасэ ренэу кыалэтыш, ари тыкыыз-тезылажэхэрэм ащыщ. Элек-

кыжыбашхэрэм ыпэкы техникэ за-улэ къэтэщыфыгъагъ. Ар тилэ-пылэгъушлоу тыкыэмыуцоу тилофшлэн лытыгъэкыуатэ.

Кадрэхэмрэ социальнэ Иофыгъохэмрэ

Заводым ипачэ гухэкы шы-хъоу хигъэунафыкыгъ Шъачэ олимпийскэ объектхэм яшын зыщырагъэжыагъэм кышыублагъэу кадрэхэмкы кыныныгъэхэр къазэрэфыкы-кылагъэхэр. Шыпкыкы, гъэ-рекы кышыублагъэу а Иофыр зыпкы иуцожыгъэу ыублагъ. Илгъэс пчъагъэхэм кыкылоц агъэсэгъэ, опытышлэу зилэ хъу-гъэ ыкли кыгъотыгъауэу щыт сэнэхъат зилэ Иофышлэбэ заво-дым йукыжыгъэ, нахыбэу

тричествомкы Иоф зышлэрэ обо-рудованиеу дгъэфедэрэм бэдэд ыгъэстырэр, мазэ кысэ элект-ричеством паче сомэ миллиони-тум кышымыкыкыу тэты. Арэу щытми, тыщыкыкы дэдэу зы-щыхъурэм нэмыкы лъэныкы-хэм мылькыу апэлудгъэхъан фаем кышыдыгъагъэу зыгорэ-хэр кытэщыфых, зэтэгъэпсы-хъэх, тэтлупщых, производ-ствэм щытэгъэфедэх. Тина-сыпкыкы дунэе финанс кризисыр

кыалэжыкы ашлоигъоу Шъачэ загъэзэгъагъ.

— Тилэх, — ело предприяти-ем илгъэщытэ, — гъоты-гъауэу щыт сэнэхъатхэр, гу-шыгъом паче, электричествомкы Иоф зышлэрэ экскаваторым Иоф езыгъэшлэн зылыкыщтыр. Ащ фэдэ сэнэхъат зышара-гъэгъотырэ еджэплэ анахь кытпэблагъэу щытыр Ростов хэкум ит. Бгъэкыкы, ебгъэджен, кызыгъэзэжыкыкы бгъэсэжыкы

ыкли опытышлэу илэ охъуфэкы бэкыагъэ уежэн фае. Ар зэшло-хыгъэ охъуфэкы производствэр кыбгъэууцтэп ныла? Ащ фэдэ техникэ зыгъэфедэу щылэр ма-кыш, сэнэхъат зэзыгъэгъоты-хэрэри бэ хъухэрэп, улабэмэ кыбгъотынуэу щытэп. Ащ фэдэ экскаваториплэ тилэ, Тхьэм зэ-рилонэу, олимпийскэ объектхэм ягъэпсын ыкли фэклагъэш, бэмэ кыагъэзэжыгъэу аублагъ. Непэ предприятием нэбгырэ 200 йут, илгъэплэу заул нылэп нэклэу кынагъэр. Кыкыкыу кыплон хъу-мэ, кадрэхэмкы гумэкыгъоу тилагъэр тшъахырыкыгъ.

Предприятием Иофшлэн шэпхъэ псэуэми адиштэу зэхэ-щыгъэным фэшл зэрахьэрэ Иофыгъохэм тигушылэгъу та-щыгъэгъэзагъ. Иофшлэплэ чы-плэхэр аттестации шыгъэжыкы ехылыгъэу Иофшлэнэу гъэрекы рагъэжыгъагъэр бэмышлэу аухыгъ, ифэшшошэ докумен-тым клэтагъэх. Ащ зэригъэна-фэрэм тегъэпсыкыгъэу Иофы-шлэхэм апае ищыкыгъэу Иофы-гъо псэуэри предприятием шы-зэрахъэ. Фэшлыкыкы шыгъэу щыгъынхэр, цыфым ипса-уныгъэу зыухъумэрэ амалхэр, нэмыкыкы Иофышлэ пэпчэ ра-гъэгъотых, зэрифэшгъуашэм те-тэу аулэшых. Сыдрэ лъэны-кыкыкы уплъэкыагъэхэр кыа-шлонэнхэ, пшэдэкыжы ара-гъэхын амылэкыкынуэ зэкы агъэпсы.

Заводым ипачэ кызыриуа-гъэмкы, социальнэ Иофыгъохэр нахыпэм зэрэгъэпсыгъагъэм фэдэжыкып. Гушыгъом паче, Иофышлэхэм зылыкыщтыр къафашыгъэнуэ унэ афашы-нуэу амал ялэп. Ау унэ зышы-нуэу езыгъэжыагъэм ежыкы ялэ псэолгъапхъэхэмкы делэнхэ алъэкы. Гъэмэфэ лъэхъаным купэу зэхэтхэу зыгъэпсэфы-гъо мафэхэм хым зэрэклощты-гъэхэри ащыгъушэжыкыгъ. Цыфхэри ащ кыкыкыуупчлэ-жыкыхэрэп, хылушъом зыщы-зыгъэпсэфынуэу фаер ежы-ежырэу макы. Ау Иофышлэ-хэм ягъэхъан ыпэкы зэрэщы-тыгъэм фэдэу аналэ тет. Шха-плэу ялэм мылгъаплэу Иофы-шлэхэм щэдэжыгъуашхэ шара-гъэшы. Кыкыкыу кыплон хъумэ, хэбзэгъэуцугъэхэм агъэнафэрэ шапхьэхэр амыукохъу пред-приятием Иофшлэн зэхашэ.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

Зигугъу къэсшыщтыр сикъуаджэу Хьэлъэкъуае шыщхэу Хэгъэгу зэошхом щыфэхыгъэхэм апае чылэм шыпсэурэ Лыхэсэ Чэсэбийрэ зыльэхэс ыкшоу Юрэрэ яунэгъо мылькуклэ арагъэшшыгъэ саугъэтыр ыкли шынахыжъ Юнысэу Краснодар шыпсэурэмрэ сэрыр ащ фэгъэхыгъэ ешпыккыу тилэхэмрэ шлэгъэн фаеу тлыгъэхэрэмрэ арых. Ащ тыхэмыхэзэ, унагъоу саугъэтыр языгъэшшыгъэм фэгъэхыгъэу гушыгъэ заулэ къасло ыкли зидунай бэшагъэу зыхъожьыгъэ Исламэу Чэсэбий ятэжъ пашгъэ цыфхэм агу къэзгъэкыжы сшоигъу.

Мэхъанэшо зилэ гушыгъэхэу тилэр бэ. Ахэм ашыщхэу «Лхэужыр блэу мао», «Шыгъум шыпс хэклы» зыфилохэрэр унагъоу сыкызытегушылэщтым фэгъэхыгъэхэ шыпкым фэдэх. Лыхэсэ Исламэу Чэсэбий ятэжъ пашгъэ лэжъкыкы зызырыкыу Хьэлъэкъуае шыпсэуштыгъ. Чэсэбий пенсионер, кбиныбэ зыпызычыгъэ цыф. Сабыеу кыкыкыгъэхэгъэр эклэ алъэ дэгъоу тыригъэуагъэх, джы ипхорэльфхэр, икхорэльфхэр игушлогъошхохэу мепсэу. Ыкшо Юрэу Адыгэкъалэ идепутатхэм ясовет итхьаматэрэ ежыыррэ

зигугъу къэсшыгъэхэм яшгыпкъагъэ къеушыхьаты. Къоджэдэхэр лъэшэу унагъом зэшуйхыгъэ Юфым пае фэразэх.

Саугъэтыр къызызылауа мафэм тикъуаджэ машинэу ыкли цыфэу шызыблэкыгъэр бэдэдагъ. Адыгэкъалэ иадминистрацияе члэсыр, эклэ пшоми хъунэу, фэшъхьаф Юфшланлэхэм ялэжъакохэр, Теуцожь районми, къоджэ зэфэшъхьафхэми, Мыекъуапи къарыкыгъэр багъэ.

Саугъэтыр зэрифэшъуашгъэу зекъуагъэх, къэгущылагъэри бэ. Заом шыфэхыгъэхэм эклэми, саугъэтыр языгъэшшыгъэ унагъоми, къуаджэми къэгущылагъэхэм дэхабэ къафалуагъ, ефэндми цыфхэр Тхьэм ригъэлъэ-лугъэх.

Саугъэтым тетхагъэр нэгъыри 167-рэ. Юнысэ сэри къызырэтлыгъэрэмклэ, тетхэгъэн фаер нэгъырэ 220-м фэдиз хъазыр. Тымыгъэунэфыгъэу нэгъырэ зыщылл къэнагъ, тетхэжыгъэн фаер нэгъырэ 50 фэдиз мэхъу. Мыщ хэукъоныгъэу хэхъухьагъэм игугъу къэсшыпхъэу сэлъыгъ. Грузин-абхъаз заом шыфэхыгъэ Хьодэ Адамэ иныбджэгъухэм, илахьылхэм Абхъазым илхыхъужыгъэ къызфау-сым саугъэт фагъэуцунэу рахъу-

ригъэжъагъ, непэ къызнэсыгъэми а Юфыр ыухырэп. Ятлонэрэ саугъэтыр сыкызытегушылэрэр ашлын зэхъуми Юфэу зыпылыр гъунэм нигъэсынэу игъо ифагъэп. Саугъэтым тыратхагъэр апэрэ саугъэтым тетхэгъэ дэдэхэр арых.

Юнысэ сэрыр тишлэ зэхэлъэу шыклагъэу саугъэтым фэхъугъэхэр къызырыкыу зэрэщымытхэр, зэрэгъэпсыгъэмклэ тетхэгъэн фаеу тыратхагъэр бэклэ зэрэнахь маклэр, ахэр икшоу

ныр рамыгъажьэу нэгъыри 100-м ехъу къуаджэм шыщэу зэрэфэхыгъэр, фэшъхьаф пстэури зэрэхъодагъэхэр, заом ащэнхэр аныбжыкы зытемыфэгъэ нэгъырэ зыщылл ахэм зэрэхэтыр саугъэтым «къылотэщтых». Нэгъырэ тлуртлэ фэхыгъэу зилэр унэгъо 15 фэдиз, зинэбгырэ шырыщ фэхыгъэр унэгъуи 10, зинэбгыриплэ клодыгъэр унэгъуи 2 зэрэхъухэрэри къыбгурылошт.

Бэп къэнэжыгъэр заор зау-хыгъэр илъэс 70-рэ хъунклэ. Ащ

Тисаугъэт

дгъэкълэжы тшлоигъу

зэлъэхэсых, зэгурылохэу зэдэпсэух. Исламэу зигугъу къэсшыгъэм идунай зыхъожьыгъэр бэшагъэми, къоджэдэсмэ дахэклэ бэрэ игугъу ашыжыгъэ джы къызнэсыгъэми къырэклэ. Ислам ыкыуачлэрэ иакылыр къоджэдэхэм бэрэ къашъхьапагъэх. Къазгъыр, кирк, шуанэ зыфэ-пшотт Іэмэ-псымэхэр зыдишлыгъхэу лъэсгъогухэр ышыщтыгъэх, гъогу зыщыкыуагъэхэр ыгъэтэрэ-зыжыщтыгъэх. Цыфхэр зыдэклоенклэ къыхылыгъыштыгъэ Іошхьэ дысышхом киркэклэ хиутызэ дэклояплэхэр фишлыгъагъэх. Сымаджэмэ яІэзэ-нымклэ сэнаушыгъэу хэлтыр цыфмэ къашъхьэпагъэуи къа-луатэ. Хэгъэгу зэошхор къемыжъэзэ артезианскэ псынэшхо аригъэшшыгъагъ, ау заор къежыи ыухыпэн ылэкыгъагъэп. Зэо ужми зэрэмыухыгъэу бэрэ шытыгъ. Гъучлэу хэлтыгъэр колхозым зэрэзэбгырихыжыгъэр тинэрыльгъугъ.

А псынэр зыщишыгъэу къыхыгъэ чыплэ дэдэм эклужьэу гъэпсыгъэу, дэгъоу гъэцэклагъэу Ислам буж къыкылыгъэ къорылтф Чэсэбийрэ Юрэрэ саугъэт щарагъэшшыгъ. Ислам хэлтыгъэ гуклэгъур къызэрахэфагъэм гушыгъэхэу ыпшъэклэ

хьагъ. Ар ашы зэхъум а комплексым хэтэу хьэлъэкъуаехэу заом шыфэхыгъэхэм ацлэхэр тетхагъэу мыжъобгъу тырагъэуцунэу къоджэдэхэм агу къэкыгъ, саугъэтыр аушгъэуи агъэпсыгъ. Нэгъырэ заулэмэ къаугупшысыжыи алъэкыгъэм тетэу лъэкъуацлэхэр списком хагъхьагъэх ацлэхэмрэ ятацлэхэмрэ яагъэр хьарыфхэр апытхагъэхэу. Охъгэ клэклым къыклоцл илъэс пчъагъэм хьатэу зигугъу амышыжыщтыгъэ фэхыгъэхэр икшоу къашлэжыгъэхэр афызэныгъэфагъэп, ахэр эклэ Шлэж тхылыми дэтхагъэхэп. А уахътэм къызэралытагъэмклэ, саугъэтым тыратхагъэр нэгъыри 167-рэ, къуаджэм дэкыгъэу пстэумкли заом Іухъэгъагъэр нэгъырэ 278-рэ, къэзыгъэзэжыгъэр нэгъыри 111-рэ. А пчъагъэхэр мыгъэрэ дэдэхэ нахьмышлэми, джы къызнэсыгъэм арэушгъэу алъыгъ.

Тэ яти «зыхъугъэр амышлэу клодыгъэу» алуи тхыгъ къызэралыгъэхэм тащыщыгъэти, бэрэ архивхэм тафэтхагъ, ау зи къыкыгъэп. Юныс а Юфым зылэпи-щагъэу тятэ хэгъэкли, къуаджэм дэкыгъэу заом хэхъэгъэ пстэу-ми, шыфэхыгъэхэми, гъэры хьугъэхэми, псаоу къэкложьыгъэхэми ишыпкыкыу Юф адишлэу

ышлэхэу къуаджэм зи зэрэдэмыс-сыжыгъэр, нэмыккхэри гъэтэрэзыжыгъэхэмэ зэрэнахышлур, саугъэтым имэхъанэ ащ къызы-ригъэтыштыр, нэгъыритлэу, шы, плы зырыкыгъэ унагъохэри гъэунэфыгъэнхэ фаеу зэрэхъуштыр зэдгъэшлагъэ. Юныс зэриорэмклэ, «саугъэт ашыгъ» зэралошт закром паеп ар зыклагъэпсыгъэр. Зыфашыгъэхэм якъэбар къылуатэу, Іухъэрэм «къыдэгущы-лэу», цыфхэр зэрицалэхэу, гуклэгъоу цыфышлур хэлтын фаер къыгъэушхэу, уихэгъэу шлу зэрэплъэгъун фаер, нэмыккхэри — ахэмклэ тетхэгъэ пстэури зэрэщысэ заклэр къылуатэу шытын фае.

Къуаджэм дэс нахыжыгъэхэу, фэхыгъэхэм ялахьыл-благъэхэу ахэм афэгъэхыгъэу зыгорэ къэзылотэн зыльэкыштыгъэу тшло-шырэ пстэуми залудгъэклагъ, тэдгущылагъ. Кыдделэгъэ пстэу-ми тызэрафэразэр ясло сшло-игъу.

Заом шыфэхыгъэхэр хэнагъэ имыгъэу саугъэтым тетхэгъэнхэ фаеу Юныс зэриорэм дэмыгъэштэн плъэкыштыгъ. Фэхыгъэхэр къызышыгъэу ыкли зы-щыфэхыгъэ илъэхэр апытхагъэхэ хъумэ, илъэс 17 — 30 на-хыбэ амыныбжэу, унэгъошлэ-

ехъулэу саугъэтыр зигугъу къэсшырэмэ афэдэхэм зэтэгъэпсы-хьажыи Юфхэмклэ зафэгъэ-запх, мэфэкл мэфэшхом Іыгъэ-клэу ахэр тырамыгъэхъанхэу къысшлошлы. Арэушгъэу амы-шлэу автопробегклэ ахэр къачы-хьэхэклэ яфэшшошэ лъыгъэныгъэ афашлэу плон плъэкыштыгъ.

Къэсгъырэ Юфым тызэрэ-пылтыр шытхэу фэшлэп. Джы Іофшлэныр зынэсыгъэр дгъэхъа-зырыгъэ спискэр ащ Іоф дызилэ хэбзэ къулыкъушлэхэм алъыгъэ-Іэсыгъэныр, саугъэтым фэхы-гъэу темытхагъэхэр тыратхэ-жыи хэм ифитыныгъэ къатыныр ары нылэп. Мылькыу ащ текло-дэщтым саугъэтыр языгъэшшы-гъэ Лыхэсэ Чэсэбий иунагъо ры-разэу къызыселоми сигъэгущы-лауагъ. Лъэшэу тигопэшт мы Іофыр гъунэм нэгъэсыгъэным эклэми тишыпкыкыу тыдэлажъ-мэ, зишуагъэ къызыгъэккон къы-къоклымэ, ащ ахыши мылькыуи ишыклагъэп. Военкоматыр апэ зэритэу, хэбзэ къулыкъушлэхэм-кли, предпринимательхэмкли, амал зилэ пстэуу гуклэгъу зыхэлъхэм-кли ар зэшлотхыныр къыттефэ.

ЛЫХЭСЭ Аскэр.

Хьэлъэкъуай.
Сурэтым итыр: **саугъэтым итеплэ.**

**КЪУЕКЪО НАЛБЫЙ
ЫНЫБЖЪ ИЛЪЭС
75-рэ МЭХЪУ**

**Икъоджэ-
гъухэр
рэгущох**

Къунчыкъохьэлэ гурыт еджа-плэм иклэлэ плугъэу, ар къэзыу-хыгъэу Къуекъо Налбий шыла-гъэмэ ыныбж илъэс 75-рэ зэрэ-хъуштыгъэм фэгъэхыгъэ гу-къэкыжъ зэхэхэ зэхашгъагъ. Еджаплэм идиректорэу Пэнэшу Борисэ къызэрэтилуагъэмклэ, Адыгэ Республикэм, Темыр Кав-казым, Урысыем ямызакъоу, адыгэ лъэккым шыщхэр зы-щыпсэухэрэ Іэккыб къэралхэми ашыгъэшлэрэ, ащадгъэлэплэрэ усэклошхо хъугъэу, зэрэкъуаджэу зэрыгушхорэ Къуекъо Налбий июбилей фэгъэхыгъэ зэхэхэр зэрэклоштыр зэхэзыгъэуагъэр, зезыщагъэр адыгабзэмрэ литера-турэмрэккэ клэлэгъаджэу Шьоджэ Фатим. Ащ иІэпыІэгъугъэх, иупчІэжыгъугъэх завучхэу Хьокло Светэрэ Къуекъо МуліІэтрэ. Ахэм ямызакъоу, еджаплэм эклэ иІофышлэхэм зэлуклэгъур гъэ-шлэгъонэу, шуагъэ кыгъэу ре-гъэклокыгъэным афэлъэкыштыр хашыхьагъ.

Къуекъо Налбий ыныбж илъэс 75-рэ зэрэхъурэм фэгъэ-хыгъэ зэхэхэм кырагъэблэгъа-гъэх ишыгъэгъусэу Жаннэ, ышы-хэу Юрэрэ Аслъанбийрэ. Ахэм ягукъэкыжыгъэхэу къалотагъэхэр, упчІэхэм джэуапэу къаратыжы-гъэхэр клэлэеджаклохэм ашло-гъэшлэгъоныгъэх.

Ежъ клэлэеджаклохэми Къу-екъо Налбий итхыгъэу шылэхэр къызфагъэфедэхэзэ, иІофшлэпа-гъэр, ищыІэкклэ-псэуклагъэр, цыфышлэу, къызэрыкылоу зэрэ-щытыгъэр агу къагъэкыжыгъ. Тхылыгъэ ыгъыгъэхэм ягугъу къа-шыгъ, ахэм адэт усэхэм ашыш-хэм къяджагъэх. Мэфэ зэхэхэр гъэшлэгъонэу Іуагъэ. ИкІэухым Къуекъо Налбий ыкшош-Іа-хылыхэм зэхэщаклохэм, эклэ зэ-Іуклэгъум хэлэжыгъэхэм «тхъа-шыгъэгъэпсэу» къаралуагъ.

— Ау ащ Юфыр шыушыгъэ хъурэп, — ело гурыт еджаплэм идиректорэу Пэнэшу Борисэ. — Тикъоджэдэхэм ягухэлэ тикІэлэ плугъэу Къуекъо Налбий ыныбж илъэс 75-рэ зэрэхъурэм фэгъэ-хыгъэ зэхэхэшхо чылэм дэт клубым шыгъэхашрэнэу. Ащ ыкшош-Іахылыхэм, тичылэдэхэм, тикІалэхэу чыплэ зэфэшъхьафхэм ашыпсэухэрэм ямызакъоу, иныб-джэгъухэу, Іоф дэзышлагъэхэу Мыекъуапэ дэхэри, тхаклохэри, нэмыкыуу блогъэу зышлэщты-гъэхэри, районым ипашэхэри кырагъэблэгъэщтых.

НЭХЭЕ Рэмзан.

НЭТХЪО Разыет: «Мы ауужырэ илъэсхэм гуманитар лъэныкъомклэ Урысыемрэ Абхъазымрэ язэдэлэжъэныгъэ нахь агъэлъэшшыгъ»

Урысые Федерацием и Федеральнэ Зэлуклэ и Къэралыгъо Думэ идепутатэу Нэтхъо Разыет Абхъаз Республикэм и Парламент зэхыныгъэ дэшыгъэным-клэ Урысые Федерацием и Федеральнэ Зэлуклэ и Къэралыгъо Думэ идепутат куп икоординатор игуадзэу зэрэщы-тым елтытыгъэу я 2-рэ урысые-абхъаз гуманитар форумэу: «Абхъазымрэ Урысыемрэ: социокультурнэ ишолтыр зыклым игъэпытэнклэ народнэ дипло-матием мэхъанэу иІэр» зыфилоу Сы-хъум шыклуагъэм хэлэжъагъ.

Урысые Федерацием и Федеральнэ Зэлуклэ и Къэралыгъо Думэ идепутатхэм

анэмыкыуу мы форумым хэлэжъагъэх Урысые Федерацием и Президент и Ад-министрацияе, Урысыем гъэсэныгъэмрэ шлэныгъэмрэккэ и Министерствэ, Уры-сыем культурэмклэ и Министерствэ, Рос-сотрудничествэм ялыккыохэр. Къэралыгъо-хэм зэхыныгъэ зэрэзэдырІэ, мэхъанэ-шхо зилэ лъэныкъохэмклэ дискуссион-нэ площадка 5-мэ форумыр ащыкыуагъ.

Форумым хэлэжъагъэхэм яІофшлэ-н шуагъэу кытыгъэр къызыщылэгъуа-гъэр гуманитар лъэныкъомклэ лъэны-къуитлэу зэдэпсэуныгъэм изытетрэ джы-рэ шапхъэхэм адиштэу зэхыныгъэ зэдырІэлэнымклэ шыккыкыу игъоу алъэ-

гъухэрэмрэ зэрыт клэух заявление аштэн зэралъэкыгъэр ары.

— Форумым хэлэжъагъэхэм янахыбэ-мэ зэралытагъэмклэ, Абхъазыр шъхьафи-тэу зэрэщытыр, къэралыгъо гъэпсыклэ шъхьаф ащ зэриІэр Урысые Федера-цием къызыдилыгъэгъэ нэуж гуманитар лъэныкъомклэ бгъуитлэу зэдэлэжъэныгъэм нахь псынклэу зиушхомбгъоу ригъэжъагъ, — къызэхифыгъ Нэтхъо Разыет.

Джащ фэдэу форумым Урысыемрэ Абхъазымрэ ялыккы Абхъаз Республикэм и Парламентрэ Урысые Федерацием и Федеральнэ Зэлуклэ и Къэралыгъо Думэ зэдэлэжъэныгъэ зэдырІэлэным фэгъэзэгъэ

Комиссием, Абхъаз Республикэм и Пар-ламент зэхыныгъэ дэшыгъэнымклэ Уры-сые Федерацием и Федеральнэ Зэлуклэ и Къэралыгъо Думэ идепутат куп 2013-рэ илъэсым Іоф зэрэзэдэшлэщтым ехыплэ-гъэ планым шыкІэтхагъ. Ащ амал кы-тышт хэгъэгущитлэу япарламентариехэм язэгъэсэныгъэ лъэгънІагъэхэм анэсынэу.

Ащ нэмыкыуу форумым хэлэжъагъэхэм 1992 — 1993-рэ илъэсхэм Абхъазым шыклогъэ Хэгъэгу заом шыфэхыгъэхэм ясаугъэт къэгъагъэхэр клэралъхьагъэх, «Дом русской книги в Сухуми» зыфи-Іорэми шылагъэх.

КЪАНДУР Анзор.

Урысые Федерацием и Федераль-нэ Зэлуклэ и Къэралыгъо Думэ иде-путат иІэпыІэгъу.

УИКЪУАДЖЭ ИХЪИШЪЭ УЩЫГЪУАЗА?

Чылэу Алыуарэ (Бжыхъэкъуае) ихъишъ

Адыгэ ллакхоуэ чылэр зыгъуцугъэхэм хьугъэ-шлагъэхэм къяхъулаагъэхэм хэгъушхъа-фыкыгъуэ ыкIи язакъоу уакъы-тегушылэн плъэкIыштэп зэрэ-адыгэ лъэпкъуэ итарихъ емып-хыгъэхэу. Шъугу къэзгъэкIы-жымэ сшIоигъу, илээс мин пчъагъэкIэ узэкIэлэбжымэ хы ШуцIэм ыкIыбыкIэ, непэрэ Търкуемрэ Шамрэ зытесхэ чыналъэм, цыф лъэпкъуэ хъатхэр исыгъэх хэгъэгу ялэу. Ныдэлъфыбзэу ахэр зыргушы-лэщтыгъэхэр адыгэ-абхъаз псэлъахэр ары. А лъэхъаным елгытыгъэмэ, хъатхэр, Азие ЦыкIум (Малая Азия) нэмыкI цыф лъэпкъуэ исыгъэмэ ялгы-тыгъэмэ, анахъ лъыкIотэгъэ ци-визлизациеу шытыгъэх.

Хъатмэ ящылэкIэ-псэукIэ зэрэщтыгъэр кавказ фольклорым непэрэ мафэхэм къыни-гъэсыжыгъуэ Бэрэдж Н. ит-хылыу «Изнания черкесов» (Мыекъуапэ, 1996-рэ илээс) зыфиорэм къыдигъэхъагъ: **Хъатитэуи тятъжхэр** **Лъэпкъыжымэ ащышхэу** **Тхыджымэ къауатэ.**

Хетты — наши деды
Из древнейших племен
Легенды рассказывают
Хъатитэмэ япщыгъошхо
Хышхо кIыбым щызэлъа-шIэу
ЦIэрылоу зеубгъу.

Царство хеттов огромное
За большим морем известное

Славясь, расширяется.
Ягунапкъы Мысырым
Хъатитэмэ нагъэсы.
Рамсэсуи Мысырым яп-чыхъэм

Ар ымыдзу зао къешIы.
Свою границу до Египта
Хетты доводят
Рамзес — король Египта,
Недовольный этим войну
начинает.

Хъатитэмэ яшIэныгъэ
Бгъу пстэумкIи лъагъэ-кIуатэ.
Ешит (Мысыр) пачъыхъуэ
фираунэ Рамсэсуи,
Хъатитэмэ аджъ къакIун
ЗэкIу тхылы зэдашыгъ.
Благъэ тIури зэрэшIыгъ.

Хетты свои знания
Во все стороны продвига-ют.

Король Египта фараон
Рамзес

К хеттам прибывает
Соглашение вместе зак-лючают,

Обе стороны породнились.

Тхылыу «Дунэ литературэм ихъишъ» («История всемирной литературы») зыфиорэм зэрит-хагъэмкIэ, «Хъатмэ тхыгъэхэу къакIэныгъэхэм уаджэ хъумэ ахэолъагъо: якъэбарыжхэри, яхъугъэ-шлагъэхэри, ящылэкIэ-псэукIэхэри непэрэ адыгэ фоль-клорымрэ адыгэ хабзэмрэ афэ-дэхэу зэрэщтыгъэр».

Юсуф ЦунагIэкIэ Мэт Изэт-пашэм 1912-рэ илээсым Стам-бул къыщыдигъэкIыгъэ тхы-лыу «Кавказ итхыд» зыфи-орэм палеографическэ, архе-ологическэ материалхэр ыкIи адыгэ фольклорыгъэ ыгъэ-федэхэзэ къыритхыгъагъ Темыр Кавказым ис адыгэхэмрэ хъат-хэмрэ зэрэзэлъэпкъэгъухэр. А тхылыр 1942-рэ илээсым къа-лэу Каир, етIанэ 1962-рэ илээ-сым къалэу Налчык къащы-дагъэкIыгъ.

Хъатхэр адыгэ лъэпкъым зэу ижъыр лъапсэу зэрэщтыгъэр къэзыгъэлъэгъуагъэр Стамбул щыц тхаклоу (ыцIэ-лъэкъуа-цIэхэр згъотыгъэхэп) гъэзетэу «Гъуазэ» зыфиорэм и N 46-м 1913-рэ илээсым статьяу «Ады-гэ тарихъым изы нэкIубгъу» зыфиорэр къыхэзыутыгъагъэр ары. Авторым, мыжъосынэу

къалэу Кархемиш дэтым иероглифэу тетхагъэхэр ыкIи лIапэкIэ атхыгъуэ «Ижъырэ Килдани щатхыгъэхэр» зыфи-лохэрэр ыгъэфедэхэзэ, нэрылгэ-гъоу къыгъэлъэгъуагъ Азие ЦыкIум исыгъэ хъатхэмрэ Те-мыр Кавказым ис адыгэхэмрэ зы цыф лъэпкъуэ зэрэщтыгъэр.

Хъатмэ яхэгъэгу 1240-рэ илээсым (тиэрэ ыпэкIэ) шылагъ, зэо зэпымыухэм ахэтэу. Ащ ыужым ахейцэхэр, каскыхэр, мушкыхэр ыкIи нэмыкI цыф лъэпкъхэр къязоахэзэ къате-клохи, хъат хэгъэгу зэрапхъуа-гъэ, къэлэ шъхъалэу Хаттуса зыфиорэр каскымэ агъэстыгъ. Ащ къысхэгъэжыгъуэу хъатмэ яхэгъэгу мы дунаим теклоды-кыжыгъ. Цыфхэу хэгъэгум исыгъэхэу, псаоу къэнэжы-гъэхэм ашъхъэхэр рахъыжъэ-жыыхи зэбгырыкIыгъэх. На-хъыбэм Темыр Кавказым къа-гъэзэжыи къэкIожыгъ, ау Ев-ропэм ихъагъэхэри къахэ-кыгъэх. Ар къэзыгъэлъэгъуа-гъэхэр Страбон, Тацит ыкIи Ф.Энгельс арых. Ахэм зэрат-хыщтыгъэмкIэ, «Псыхъоу Рейн (Германия) пблагъуэ мэпсэуэ искевонхэр... хэгъэгум ыгузэ-гу исых чартиконхэр, хъатхэр, херускыхэр...». Страбон къыт-хыгъагъ «...хъатхэм, гамабри-вийхэм ыкIи хаттуарийхэм...» якъэбархэр. НэмыгIэкIэ Айтэч итхылыу «Черкесхэр къызы-хэкIыгъэхэр» («Происхождение черкесов») зыфиорэм зэрэрит-хагъэмкIэ, «Германием ис хъатхэр Азие ЦыкIум къыкIы-жыгъагъэхэр арых».

Анатолием исыгъэ хъатхэм-рэ Темыр Кавказым ис адыгэ-хэмрэ зэрэзэлъэпкъэгъухэр етIани нэмыкI авторыбэмэ къагъэлъэгъуагъ. Ахэм ащы-щых Цагъо Нури, Хъагъун-дэкIэ Мыхъамэтхяр, Лэупэ-

кIэ Нурбый, Хъоткъо Самир.

Хъат хэгъэгу шымылэжъ зэхъум, цыфэу исыгъэхэр зэ-кIэри зэежъэжыгъокIэ замы-лэтышъоу, куп-купэу, лIэкIэ-лакIэу ыкIи чылэ-чылэу ко-щыщтыгъэх. Чылэу Алыуа-рэ (Бжыхъэкъуае) зыгъуцу-гъэгъэ ллакхохэр шъугу къэз-гъэкIыжыыхэ сшIоигъу. Ахэр: Барцохэр, Хъатитхэр, Хъутым-хэр, Лаикъохэр, Шъоумызхэр, Нэпсэухэр, КIэрмытхэр ыкIи гъусэ къафэхъугъэгъэ Лыехэр арых. Уахътэу а ллакхохэр Те-мыр Кавказым къызыхъажы-гъагъэхэр цыфмэ лорIотэжъуэ къахэнагъэу е зыгорэм ит-хагъэу къэнэжыгъуэу згъо-тыгъэп. Ау ЛэупэкIэ Нурбый итхылыу «ТыгъэкIохэпIэ Черкесием итническэ тарихъ», Мыекъуапэ, 1997-рэ илээс («Эт-ническая история Западной Черкесии») къызэрэритхагъэм-кIэ, 1250-рэ илээсым ыуж (ти-эрэ ыпэкIэ), хъатмэ яхэгъэгу шы-мылэжы зэхъум, хы ШуцIэм ыкIыб илээсыбэрэ исыгъэхэу Черкесием къыхъажыгъагъэх киркашыхэр (керкетхэр). Тэ адыгэкIэ зытэлъытэ шъхъае, нэмыкI хэгъэгумэ арысыгъэ-хэм ежымэ абзэкIэ зэфэшхъа-фыцIэхэр къытфашIыщтыгъэх.

Античнэ зэманыр пштэмэ, Пшызэ кIыб, хы ШуцIэ Iушъом ыкIи Азовскэ хылушъом ащып-сэуштыгъэх ахейцэхэр, аррех-хэр, досххэр, керкетхэр, торе-атхэр, псессыхэр, синдыхэр, фатыхэр (фатейхэр), дандари-ехэр ыкIи нэмыкIхэр. Пшызэ кIыб итыгъэкIохэпIэ лъэны-къокIэ улабэмэ щыпсэушты-гъэх каскыхэмрэ аухатхэмрэ. Археологием къызэригъэлъа-гъорэмкIэ, хъатикъуаехэр фа-тых, псессыхэр папых, каш-кыхэр (каскахэр) касогых.

Агурэ лIэшIэгъухэм адыгэ

лъэпкъымэ мыш фэдэ цIэхэр ялагъэхэу къаIотэжыи: къэбэр-таехэр — касогых, нэтыхъуа-ехэр — зыхых, жанэхэр — са-нихых, бжъэдыгъухэр — кер-кетых, шапсыгъэхэр — папа-гых.

Адыгэ лъэпкъым итари-хыжъэр ифольклоры зэра-гъэунэфыгъэмкIэ, плъытэн плъэкIышт чылэу Алыуарэ зыгъуцугъагъэхэр хъат хэгъэ-гум илээс пчъагъэрэ щыпсэу-хи, нэужым яхэкужъ къекIо-лIэжыгъагъэхэу. Ащ мары уезыгъэгупшысэхэр:

— апэрэмкIэ, къэзыгъэзэ-жыгъэхэм ахэтыгъ Хъатитэ лIэкIошхор, адыгэ фольклорым непэрэ мафэхэм къынигъэсы-жыгъ Хъатитхэр хъат хэгъэ-гум зэрэщыпсэуштыгъэхэр;

— ятIонэрэмкIэ, адыгэ лIэ-къуиблэу Темыр Кавказым къыхъажыгъагъэхэм лIэкъуа-цIэу ялагъэхэм афэдэ абдзахэ-хэми, шапсыгъэхэми, къэбэрта-ехэми, ыкIэ адрэ адыгэ лъэп-кыхэми ахэтыгъэхэп;

— ящэнэрэмкIэ, 1874-рэ илээсым къынэсыжъуэ чылэм хъулыфгыацIэу шаусыщты-гъэмэ япроцент 20 фэдиным ыкIи бзылыфгыацIэу шаусы-щтыгъэхэм япроцент 17 фэди-ным алыпсэхэр «Хъа»-кIэ къы-ригъажыщтыгъэх. ГушыIэм пае, хъулыфгыацIэхэр: Хъа-тыжъ, Хъатыкъу, Хъатыу; бзылыфгыацIэхэр: Хъатмыд, Хъатым ыкIи нэмыкIхэр.

А къэбарыжхэм узыхап-лъэкIэ урагъэнэгъуе Алыуарэ (Бжыхъэкъоу) чылэр зыгъэу-цугъэгъэхэ ллакхохэр псэсэрэ адыгэ лъэпкъыжымэ зэу ащыщ-хэу.

Ижъырэ документэу хъар-зынэшмэ ачIэдгъотагъэхэр, тарихъшIэжымэ атхыгъэхэр, нэжъ-Iужымэ ялорIотэжъхэр ыкIи фольклорыгъэ дгъэфедэхэ-зэ, чылэм ихъишъэ фытиIэ тиеплъыкIэхэмкIэ дгъэхъазы-рыгъэ тхыгъэхэр джыри къа-кIэлъыкIоштых.

БАРЦО Адам.

Доцент.

БАРЦО М.

ТарихъымкIэ кIэлэгъадж.

ИСКУССТВЭМРЭ КIЭЛЭЦИКIУХЭМРЭ

Мамырныгъэм къыдэшъо

Сурэтым итыр: Нэсыф Рэмзан.

Адыгабзэр нахъышIоу
зэрагъэшIэным, агъэфедэным
фэшI кIэлэцыкIу ансамблэу
«Шыгъыжъый» зыфилоу Мые-
къуапэ щызэхашагъэм Урысыем
изаслуженнэ артисткэу, Адыге-
им инароднэ артисткэу Уджыхъу
Марыет художественнэ пашэ
фэхъугъ.

Орэд къэзылорэмэ, усэмэ къаджэрэмэ, лъэпкъ къашъохэр къэзышIырэмэ Нэсыф Рэмзанэ ащыщ. Адыгэ быракъым, адыгэ шъуашэм ямафэхэм, Адыгэ Республикэм имэфэкI мафэ, нэмыкIхэм Рэмзанэ ахэлажъэ. Мамырэу тызэрэщылэм гушIуагъоу хильагъорэр усэ кIэлкIэхэмкIэ къыIотэныр икIас.

ЕМТИЛЪ Нурбый.

Жъалымыгъэ адызэрахъагъ

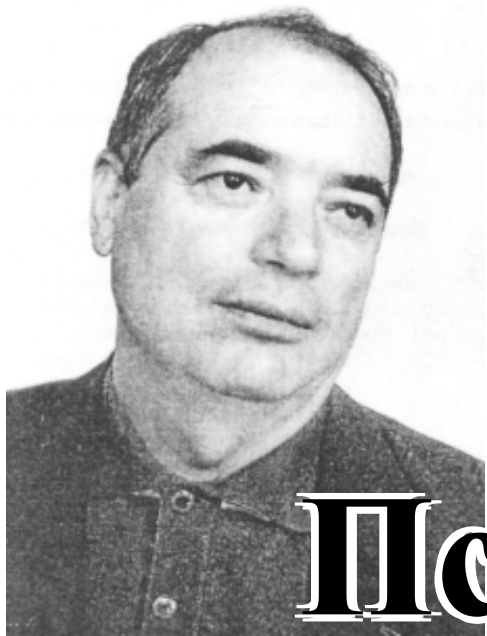
Хъэ гъогурыкIохэм якъэубытын фэгъэзэгъэ къулыкъум иIофышIэхэм хъэ пчъагъэ аукагъуэу къыхагъэщыгъ. Жъа-лымыгъэ зыхэлъ хъугъэ-шлагъэр зыщыхъугъэр хъэхэр зыщыагъэхэ чIыпIэу «Надежда» зыфиорэр ары.

— Мы къулыкъум иIофышIэхэр гъогугъуитIурэ таджъ къэкIуагъэх, — еIо хъэхэр зыщыагъэ приютым ипашэу Бо-рис Тарханян. — Апэрэу мафэм, етIанэ чэщым хъэхэр аукагъэхэу ахэр къэкIуагъэх. А уахътэм сэ IофшIапIэм сы-щылагъэп.

Псэушхъэхэр зэраукагъэ пкъыгъохэм щэнаут атеклагъэу щытыгъ. Ащ ыпкъ къыкIыкIэ псэушхъэхэм жыи амыгъо-тэу, къын алыгъуэу, сыхъатныкъом къыкIоцI лагъэх. Зэ-кIэмкIи лажъэ зимыIэ хъэ 40 аукагъэ, ахэм цыкIухэри ахэ-тыгъэх.

Хъэхэм яукIын, щэнаутым игъэфедэн хэбзэнчъэу щыты-гъэх, ащ къыхэкIыкIэ «Надеждэм» ипашэ прокуратурэм зы-фигъэзагъ. Мы уахътэм уплэкIунхэр макIох. Къулыкъум иIофышIэхэу бзэдэжшлагъэ зезыхъагъэхэм язекIуакIэ къызыхэкIыгъэр полицием иIофышIэхэм зэрагъашIэ.

(Тикорр.).

Псэшлэныгъэм иусаклоу

Адыгэ литературэхэмкIэ апэрэу Бештэкъо Хьэбас ыгъэфедатгъ жанрэу роман-дневникыр, ащ авторым лирическэ героим илэклоу дунай цыхьурэ-шышлэрэр, игушысэхэр, зэхашлэхэр, гумэкл-гуклаехэр кышитыхьагъэх. Лирическэ шыуашэм ильэу адыгэ лъэпкъым иблэкIыгъ, инеп, инеуш, адыгэ цыфым изытет, игушысакI, Псэ шлэныгъэу ыугъоигъэхэр кышлотагъэх.

Хьэбас поэтиер диным ышыпхьоу елъэгъу, гушхьэлэжыгъэ (духовность) зыфалорэм фэлажэу елъыгъ. «Псэм и зыужыкIэм, и зыужыныгъэм, псэм нэхъ кыулей зэрызишIын Iэмалхэр къэзулъэпхъэщ жанру Алыхьым кыгъэшлауэ кышлэжынуш» (2011-рэ ильэсым шэклогъум и 19-м гъэзетэу «Адыгэ псалтэм» Бештэкъо Хьэбасрэ Жэмыхъо Марьянэрэ яздэгъу-цылэгъоу кыхьагъэм кыхьэхыгъ). Псэм илэжын Усаклом экIэмэ апэ регъэуцэ, ащ кыригъэубытрэр: гумрэ шхьэмрэ зэдэлужхъэзэ, Напэр, Намысыр, Лыгъэр кыушхьомэныр, ишылэныгъэ зэрэпсаоу ахэм афэшпыпкэныр.

**Анхуэди цыдэгъ: и псэр илуэтэныр
Къалэну кышыхьэу**

кыгъэхур цыху...

Бештэкъо Хьэбас кыуоу кыгуэрэло Тхьэм кыхилхьэгъэ сенаушыгъэм игушэуагъу, икыни. «Уи нагIэм кыритхар — уи пшэхьуш». Ыпсэ илэжын кыгъэшлагъэм дэлажэ, аужырэ ильэс тIокIым тыхэгъэгу пыуты шашыгъэ гъэсагъэм къахэфагъэп, ынапэ ыцагъэп.

Усэ зытхырэр къабзэу мыпсэуэм, сатырэмэ къахэщышт, къалотэшт, Псэм ильэгъапIэмэ анэсышхьуштэгъ.

Нэху хэмыпсауэ птхар

цыхьунсэм пIыхьым.

... Усэ псэм егъэпс.

Бештэкъом динмэ альапсэ, ахэм философскэ мэхъанэу ахэлхьэр зэригъэшлэным охьтабэ тыригълодагъ, ащ тыналэ тырирегъадзэ Къурланым исурэу «Усаклохэр» зыфилорэм. «Сэ кызырэгъурыгуараш: уэ талант кыуиташы, ар къабзэм хуумыгъэлажэуэм, жэуап пхьынуш. ...Напэр метафорэм (усэм) хэлъын хуейш».

Усэным псэр иуэзшIаш...

Поэтиер — хьарзынэщ,

Нэхъ къабзэ пхуеушIыр псэр.

Хэтрэ цыфи, анахьэу усаклохэр, тхаклохэр «дунейр кызыхьутэ шлэныгъэхэм зыгуэрэу ушыгъуазэу ушытын хуейш». Психологиими, физикэми, биологиими, нэмыкIми непэ шлэныгъакIэхэр гъэшлэгъон дэдэу кызыуахы. Ахэм къагъэушрэ гупшысэхэр Хьэбас ипоэзи инэу хэгъэт-кIухьагъэх. «Улутт дунейм и бжэIум».

Усаклом идунай кызысхьэжэрэр ихэку, ичыл, ян, ицIыгутор. Ахэм шIульэгъоу афырилэр, ышхьэкуцI зэрымкIэхэр усабэм къашелуатэ, сурэтым фэдэу нэм кыкIыгъэуцохъэзэ, уикIэлэгъур угу кыгъэкIыжъэзэ. Хьэбас гушылэхэмкIэ сурэт ешIы, шьо зэфэмидэ пчъагъэ илэу, купкIыр кыхьэхъу, идэхэгъэ уиумэхъу, мэри зэхэпхъу, пси пытыжъу.

Лъэпкъым кырыкIуагъэр, ипхьыхъэ-итэкъу тызэрэхьугъэр, хэгъэгу пчъагъэмэ тызэрэхъатIухьажырэ, бзэм икIодыжыгъо ишынагъо кызырэтшхьашытыр, зыкIыныгъэ-зэгурыложыныгъэ зэрэтхэмылыр, шыугъоным тызэришхырэр,

Цыфыр дунаим кызыфитехьорэр псэшлэныгъэхэр кызылэуихызэ, ахэм арыпсэуэзэ игъэшлэ гъогу ыкIуныр ары. Ар кызыгурылоним пае, напэм, шыпкыагъэм, лъэпкъым узэрафэлэжъэшт амалхэр зэхэшыкIыным пае Тхьэм ишлэрэ игукIэгъурэ хэлъэу сишылэныгъэ кыхьэуцауагъэх цыф гъэсэгъэшхохэр, Псэ къабзэкIэ псэхуэу, тхэхуэ. Насып лъэгъапI — цыф гъэсагъэ гуклэ-псэкIэ узэгурылоу улукIэ-ныр — дунаим зыпэсшын шылэп.

Ахэм ащыщ зэлъашлэрэ усаклоу, драматургэу, критикэу, зэдзэ-кIаклоу Бештэкъо Хьэбас. Ащ ишылэкIэ-псэукIэ, игушысакIэ, ицIыфыгъэ, италант ин ытхыгъэмэ къахэщы. Узыумэхьырэ поэтическэ дунай псау зэхилхьагъ кыгъэлъагъорэмкIи, бзэмкIи, иамалхэмкIи, гупшысэмкIи. Хьэбас кызыхьыгъэр ильэс 70-рэ мэхьу. Юбилейм ипэгъокIэу 2012-рэ ильэсым кыдэкIыгъэ тхы-лъэу «Дышъэ фыжымырэ шIомыкIымырэ» тыналэ зытетидзэ тшIоигъор. Ащ кыдэхьагъэх усэ шыуашэм ильэу, лирическэу гъэпсыгъэ роман-дневникыр, поэмэр, драмэхэр.

сыда тапэ илыр, сидэуштэу лъэпкъым зыкыиIэтыжышIта ильэсишхьэрэ кызы-хъыкыутэзэ, кытригъэстыкIызэ рекло-кIыгъэ Урыс-Кавказ заом ыуж, «революцэм» ыгъэкIодыгъэ пчъагъэмэ ауж, «перестройкэм» ыгъэпыутыгъэ, ригъэчъэ-хыгъэмэ ауж — мы гупшысэмэ Усаклом ыгуи, ышхьыи зы такыкыкIэ къатIуп-щырэп. Культурэшхорэ лыкIотэныгъэ инрэ зилэ лъэпкъ лъэшхэм ильэсыбэрэ яхьопсагъ, ахэм такIэхьашьоу, тадэб-кышъоу амал горэ

**Кыгъэуригъэхатэмэ Алыхьым
ХуэсIынт и шылэ гуащIагIэ псэр.**

Роман-дневникэу «Дышъэ фыжымы-рэ шIомыкIымырэ» (2006—2011) зыфилорэм игерой шхьалэр Псэр ары, ащ шы-хьурэ-шышлэрэр, гум, шхьхэм кыарыгад-жэрэ гупшысэхэр, зэхашлэхэр. Сюжет хэлэп, усэ-усэу зэтеуыгъ, усэ пнэч ма-фэу, мазэу, ильэсэу зитхыгъэр кIэтхагъ, экIэмкIи 300 зэрэхьурэр, зэзыпхьы-хэрэр Усаклом иакыыл, идунэлыгъукI, ифилософии, ипсэзэхшлэ лъэгъапI.

Хьэбас кыгъэлэжыгъэрэ Псэ шылэны-гъэр «телъыджэ», дунай ин, дахэ, лъэны-кыо пчъагъэ ил, ащ хэшлагъэ лъэпкъым, тхьдэм, бзэм, тыкызыуцохьэрэ шхьуан-тIэмэ апсэхэр, хульфыгъэ акыыл чъэп-хыгъэ, гу зэтеуцауагъэм игушысэ-гум-экIэхэр, непэ гупшысэкIо-шлэныгъэ-лэжыхэр зынасыгъэ улчIэ-джэуапхэр. Усэмэ, экI пIоми ухэмыукохъу, ямэкьамэ зэхэхы, шьо зэфэшхьафхэмкIэ усэ-сурэтхэр уапашхьэ кыеуцох, «акъужы»-кыушхьэ жыы къабзэр кып-луалбасэ, сатырэ-тыгъэнэбзыймэ укьа-гъэфабэ, къахэщрэ «уэгу къащхьуэм» бгъэм шизэу жыы кыуегъащэ, угу кы-лэты, хегъахьо.

Роман-дневникым кыхэщы Усаклом мыпшыжыгъэу чэщи мафи ыпсэ зэригъэ-лажэрэр, Шлэныгъэ зэригъэгъотыным зэ-ремызшхьэр, пытагъэ-лIыгъэ хэлъэу шы-лэныгъэм икыни зэрэпэгъокIэрэ, ынапэ зэрымышагъэм кыхьэкIыгъэ кыарыур, гукъэбзагъэр, «ди шIэблэм» — кытIкIэ-хьухьэрэмэ инэу зэрафэгумэкIырэ. «Тхьэлъэу» зыфилорэ усэм кышхьо:

**КыдэIэныкыу мы усэр
Цыхьунсэр игъэмамырэу,
Я гум кыинэну зэчыру
УзыншIэми зи гур узми.**

Хьэбас роман-дневникым шхьхъу фишыгъэмкIэ кытэгъэлэжъу шылэны-гъэр зэрэзэхъыт: шIумэрэ емрэ, къабзэмрэ шIоимрэ, нэфымырэ шIункIымырэ...

Адыгэ литературэхэмкIэ ямышыкIэу, апэрэу усэкIэ тхыгъэ роман-дневникым Бештэкъо Хьэбас зы цыф игъэшлэ кы-хьэ фэдизэу мы аужырэ ильэсхэм къе-хьулауагъэр, зыгъэгумэкIыгъэр лирическэ шыуашэм ильэу, еджэрэм гуклэ пэблагъу, игъэкIотыгъэу, кыуо кышхьыригъэлэж-ыгъыкIыгъ. Дунэе литературэм шыхьурэ-цышлэрэм, шьошакIэу, къэгъэлэжъуа-кIэу цагъэфедэхэрэм аготэу, яапэрэ са-тырэмэ ахэтэу Бештэкъор мэлэжъэ.

къахьыжыныу макIох. Нартмэ янахьыж-хэми зыкыашлэжышхь, ныбжыкIэмэ цыфыбэ къаIалъагъаIо. Нэсрэн ау-кы-гъахъу нэсыгъэх. Пэтэрэз иныбджэгъуи къау-кыгъ, ау пным ифэшъуаши ра-гъэгъотыгъ. Машлори, хьадэхэрэ Iэты-гъэхъу нартхэр къежыжыгъэх.

Нарт эпосым исюжетэу поэмэм шыгъэ-федагъэр («Батэрэз Нэсрэн-ЖыакIэ кы-зэрихьыжар» //Нартхэр, я 4-рэ том. Мые-кыуапэ, 1970, н. 93—98) Бештэкъом инэу зэблихьугъ, хэжыныгъэхэр фишыгъэх, герой шхьалэри хегъэкIуадэ. АщкIэ кыгъэлэагъо непэ тыххэт шылэныгъэр, тоталитаризмэм, колониализмэм анэгъу шыпкыэ — «адыгэ лъэпкъым ыкуцI изышхьугъэр». Драматургым атыгъугъэу кыгъэлэжыгъорэ машлор — ар «лъэп-кыпс, лъэпкъ гупшысакI, дунэететыкI, лъэпкъ гушхьэлэжыгъ».

Нартмэ зэгурыложыныгъэр, шыугъо-лэныр ахэлъыгъэми, кIэлакIэхэр ары лъэпкъым ынапэ, имашло къэзгъэнэ-жыгъэхэр. Гугъэ шы! Лъэпкъым ине-ушыр ныбжыкIэхэр ары. Ар нахьыж-мэ ашыгъушэ хьуштэп. Анахь гъэсэпэ-хьдэ ин зыхэлхьэр узекIуакI, уипсэукI. Нэсрэн ЖакIэ — Нэпэ къабзэм, Лыгъэ шыпкыэм ятамыгъ. Ащ фэдэхэр ары лъэпкъыр кызыкыонэжырэ, зышыгугъ-рэр. Грекмэ ямифологии кыхьэхыгъэ Прометей кыхьулауагъэр нартмэ ялыхьужыгъу Нэсрэн ЖакIэ тыхыгъэнкIи мэхьу алошъ, адебгъэштэнэу шлэныгъэлэжэ зырызэмэ кытхы. Ильэс мин пчъагъэ тешлагъэми, лыгъэшхо зезыхьагъэм ыщи, ихышши лъэпкъым ишылэныгъэ мыкIодыжыныу кыхьэнэжы.

Драматическэ поэмэу «Адыгэ Прометей» эпиграфэу авторым фишыгъэр Iорылуатэм, тарыхь-лIыхьужэ оредыжыгъу «Чэштеом иорэд» кыхьэхыгъэ пычыгъу. Ащи кыгъэлэагъорэр адыгъэхэр Урыс-Кавказ заом ильэхъан кIодыкIауэ зэрэ-кIодыштыгъэхэм инэкIубгъу, сьд фэдэрэ лъэхъани лъэпкъым лIыхьужыгъэр кызырэхэкIыштыгъэхэм ишыс: Къетыкыо ыкыоу Хьэмырэз ыныбжь ильэс 80-м кыхьыуагъэми, 1779-рэ ильэсым мэзибл заом иш кепсыхыгъэп.

Драматическэ поэмэ цыкIоу «Имыс» ыпэ ит тхыгъэм лыпыдызатгъ, ащи хэла-жыгъэхэрэр нартхэр ары. ЗэшитIум ящIэ-кIэ-псэукIэ, язэфыштыкIэ, хэкур кы-зэраухьумэрэр кырегъэлэжыгъу. Лъэп-кыыр зытеунэхьуагъэмэ ащыщ шыугъо-лэныр: шынахьыкIэр ехьуапсэ, ешхьугъу нахьыжым кыдэхьурэмкIэ, ными, шып-хьуи ар нахь шIу алыгъоу кышлэшIо. Шынахьыжым Лъэпшъ кыфишIыгъэ Iашэр фэкъулауэ зэригъэлэжыгъэрэ иешхьугъон гужб хэтэу нахьыкIэм кы-малыгъэ цIапIэкIэ лажэ зымылэ Лъэпшъ ыльэкъуитIу неупкIы.

**Ей, зи кышхьыжэр хуэзышIыжэ
лъэпкъ,**

**ФызымыфыгулIэж, фымыу-кIыжэ,
Фымытхьэлэж, фымышы,
фызымыиж.**

**Зы нарт псэ къабзэ
мы цыгу-м имытыжэ.**

Поэмэм тырегъэгупшысэ нартмэ якIо-дыжыгъо ылапсэ фэхьугъэхэм, непэ псэ-ухэрэми «шхьуфэсакыжы!» кытэлэ, лъэпкъым кырыкIуагъэм гъэсэпэтыдэ хэтхын фае.

ШыпкыэIоным, нэфIоным ихылыгъэ Тхьэм цыф зырыз дэдэм атырелхьэ, ащ кыхьэкIрэ кыныр нахьыбэмкIэ зы-щэчыжэрэр кызылуагъэр ары. Бештэкъо Хьэбаси ыльэгъурэ, зэхышыкIэрэ Шып-кыэр кымылон, ымытхын ыльэкIырэп. КыгъэлэагъорэмкIэ, шыуашэмкIэ, гу-пшысэмкIэ непэ дунэе литературэм иапэрэ сатырэмэ ахэт Усаклоу, Драматургэу Беш-тэкъо Хьэбас инэу тырэгъушхо, тыфэраз.

Юбилейнэ тхылыгъэ «Дышъэ фыжымы-рэ шIомыкIымырэ» зыфилорэм кыгъэлэж-гъуагъ адыгэ гупшысэкIэ шыпкыэр, адыгабзэр бгъэджэгъуэ, къэбгъашьгъэ зэ-рэгъэфедэшхьуштыр, Шлэныгъэ куумэ мэхъанэу ялэр, Псэ къабзэм, Намыс лъа-гэм, Талант иным къапкырыкIышхьу-штыр.

Хьэбас кыгъэшлагъэр ильэс 70-рэ зэрэхьугъэм пае тыфэгъушхо, псауныгъэ илэ-нэу, гъэхьэагъакIэхэр ышылэу тыфэлъаIо.

**ХЬУАЖЪ Нуриет.
Филологии шлэныгъэхэмкIэ кан-дидат.**

**ЛЪЭПКЪ ЗЭФЭШЪХЪАФХЭМ
ЯКУЛЬТУРЭ ФЭГЪЭХЫГЪЭ
ЮФТХЪАБЗЭХЭР БЕРЛИН
ЩЫЗЭРАХЪАГЪЭХ**

Тшыпхъу, ткъош лъапIэхэр!

Культурэхэм якарнавалэу ильэс къэс Берлин щыкIорэм нэбгырэ миллионым нэс къекIуалIэ. 2013-рэ ильэсым ижъо-ныгъуакIэ шыIэгъэ Юфтхъабзэхэм куп 80 — 90-м нэс ахэлэжъагъ. Мыгъэ тэри ящ-нэрэу нэбгырэ 45-рэ тыхъоу культурэхэм якарнавал тыхэлэжъагъ.

ЫпэкIэ унашъо тшыпхъагъэ тикуп хэ-тыштхэм адыгэ шъуашъ е адыгэ тхыпхъ-хэр зытет шыгъынхэр ащыгъынхэ фаеу. А унашъом игъэцIэи мээ пчъагъэрэ ты-пылтыгъ, адыгэ шъуашэхэр ядгъэдыгъэх, бгырыпххэр тшыгъэх, хасэм ишъуашэ-хэр къызфэдгъэфадагъэх, адыгэ тхыпхъ-хэр зытет шыгъынхэр къэдгъэхъазыры-гъэх. Тиунашъо зэрэпхъэшагъэм купым хэтыштхэм япчъагъэ къышгъэцIагъэми, видеохэм, сурэтхэм, телевидением узяп-лыкIэ, ар дэгъоу зэрэдгъэцIагъэр нафэ къэхъу. ГуыцIэм пае, Алекс-ТВ-р кIэкIэу нарт эпосым къызытегушъуIэ нэуж «...яуцукIэкIэ, зызэрагъэпсырэмкIэ, якъа-шъоэхэмкIэ, яшъуашэхэмкIэ адыгэ лъэп-кым «оркъ» теплърэ зэриIэр» къауагъ.

Адыгэ лъэпкыгъэ зышъышым, тишэн-хабзэхэм атегъэпсыхъыгъэ тхыгъэ мини 5 фэдиз афэдгошъыгъ, телевидениемкIэ зэдэгущыIэгъоу зэхашагъэм зэкIэ къы-шамыгъэлъэгъуагъэми, шыгъыгъо мафэми тыкытегушъылагъ, тызымышIэхэу къы-тэупчIыгъэ Iаджми тызэрэадыгъэр ятIуагъ,

тильэпкъ фэгъэхыгъэу ззыгъашIэ зы-шIоигъохэм тителефонхэмрэ адресхэм-рэ яттыгъэх, радиомкIэ, телевидениемкIэ, ИнтернетымкIэ нэбгырэ миллион пчъа-гъэмэ талыIэсыгъ. Электрон шыкIэкIэ сурэтхэр къытфэзыгъэхъыжыгъэхэр, къашъохэм афэгъэхыгъэ упчIэхэр къы-тэзытыгъэхэр, тишъыналъэхэр зыгу ри-хыгъэхэу ахэм янотэхэм къаIэупчIа-гъэхэр къахэкIыгъэх. Тильэпкърэ тишэн-хабзэхэмрэ хымэхэм ябгъэшIэнымкIэ, альбыгъэлъэсынымкIэ культурэхэм якар-навал амалышIоу щыт.

Юфтхъабзэу зетхъагъэхэр зэфэпхы-сыжъхэмэ, пшъэрылъэу къытфашыгъэхэр икIоу дгъэцIагъэу къэтIон тлъэкIышт. Тикуп хэтыгъэх къалэхэу Кельн, Мюнхен, Дюссельдорф, Ганновер, Любек, Лион къарыкIыгъэ тшыпхъухэмрэ ткъошхэм-рэ. Мы Юфтхъабзэм хэлэжъэгъэ пстэуми ар ягъэхъагъэу щыт. Арышъ, сыд фэд-рэ лъэныкIоки IэпыIэгъу къытэзытыгъэ, къытхэтыгъэ пстэуми шIушIэшхо афэ-тэшIы, Тхьэр ахэм разэ къафэхъунэу тэ-лIалэ.

Арышъ, тызэкъотмэ — тылъэш. Сурэтхэмрэ видеохэмрэ <https://www.facebook.com/pages/Berlin-Xase/87065984613?ref=ts> зыфиIорэм ижъу-гъотэщтых.

Берлин и Адыгэ Хас.

КIэлэпIухэр зэнэкъокъугъэх

Адыгэкъалэ икIэлэгъаджэхэм язэнэ-къокъу бэмышIэу зэрэшыIагъэр, ащ «2013-рэ ильэсым икIэлэгъадж» зы-фиIорэ щытхъуцIэр ятIонэрэ гурыт еджапIэм музыкэр шъыгъэхъырэ Джа-мырзэ Азидэ къызэрэщыдихыгъэр тигъ-зет къидгъэхъыгъагъ. Нэужым Адыгэ Рес-публикэм икIэлэгъаджэхэм язэнэкъо-къуи пэрытныгъэр къышъыфагъэшъо-шагъэу Москва щыкIошт зэнэкъокъум Адыгейм ыцIэкIэ хэлэжъэшт.

Ащ ыуж Адыгэкъалэ икIэлэцIыкIу ИгытIэпIэхэри егъэджен-пIуныгъэм зэрэ-фэлажэхэрэр къыдалыты, ахэм ялIыкIо-хэм язэнэкъокъуи апэрэу къалэм ипашэ-хэм зэхашгъагъ. «2013-рэ ильэсым икIэ-лэпIу» зыфиIорэ щытхъуцIэр къыдэхы-гъэным фэгъэхыгъэ зэнэкъокъур мфи-тIо кIуагъэ. Ащ хэлэжъагъэх къалэм дэт кIэлэцIыкIу ИгытIэпIэ 5-мэ къагъэкIогъэ кIэлэпIу анахъ хъупхъэхэр. Апэрэ кIэлэ-цIыкIу ИгытIэпIэмкIэ Хъакъуй Фатимэ, ятIонэрэмкIэ Жэнэ Римэ, ящэнэрэмкIэ Делэкъо Маринэ, ятIонэрэмкIэ Цэй За-ремэ, ятIонэрэмкIэ Кушъу Анжелэ зэ-нэкъокъум хэлэжъагъэх. Анахъ кIэлэпIу дэгъур къыхэхыгъэным фэгъэхыгъэ зэ-лукIэшхоу цыф бэдэдэ къызэкIолIэгъа-гъэр гъэсэныгъэмкIэ къалэм игъэлоры-шIапIэ ипашэу ТхьалI Махъмудэ къызэ-лIуихыгъэ пэублэ псэлъэ кIэкIэу къышIы-гъэм мырэушгъэу къышIуагъ: «КIэлэцIы-кIу ИгытIэпIэхэм ащылэжъэрэ кIэлэпIу-педагогхэр адрэхэм афэдэхэп. КIэлэцIы-кIухэм ясабынгъом тыкызыуцухъэрэ дунаим изытет арагъэшIэн, яупчIэ мы-хыжъхэм джэуапхэр аратыжын, еджа-пIэм зэрэчIэхъаштхэм фагъэхъазырынхэ фае. Сышъуфэлъао зэнэкъокъум гъэхъ-гъэшIухэр шъышъушынхэу, текIоныгъэр къышгъэдэшъушынхэу».

Апэрэ мафэм зэнэкъокъур «Визитная карточка» зыфиIорэмкIэ рагъэжъагъ. Ащ къыкIэлъыкIуагъэх творческэ презента-ция «Мои ступеньки мастерства», ма-стер-классэу «Калейдоскоп методических идей», кIэлэцIыкIухэм адызэрэхъэрэ Iо-фыгъоу «Страна детства» ыкIи «Самопре-зентация — психологический портрет моей группы» зыфиIохэрэмкIэ зэнэкъо-къугъэх. АхэмкIэ кIэлэцIыкIухэм зыкъа-гъэлъагъо зэхъум Iофыгъо зэфэшъаф-хэр къызыфагъэфедатгъэх. КIэлэцIыкIу-хэм Iоф адэшIэгъэныр нахъышIоу зэ-хэщэгъэнымкIэ, тинеушъыр мафэ зыфэ-дэщтыр зэлъытыгъэхэмкIэ, непэ кIэлэ-цIыкIухэр дахэу плугъэнхэмкIэ амалэу къызыфагъэфедэхэрэр къауагъэх ыкIи

къагъэлъэгъуагъэх. Ежъхэр зышъымылэ-жъэхэрэ кIэлэцIыкIу ИгытIэпIэхэм ясабын купхэм Iоф ащадарагъэшIагъ.

ЯтIонэрэ мафэм зэнэкъокъум кIэухэу фэхъугъэхэр зэфэхысыжыгъэх. Ащ хэлэжъагъэх къалэм имэрэу Хьатэгъу Налбыйрэ администрацием гъэсэны-гъэмкIэ игъэлорышIапIэ ипашэу ТхьалI Махъмудэрэ. Шылагъэх къалэм иIоф-шIэпIэ зэфэшъафхэм ялэшъхъэтетхэр, егъэджен-пIуныгъэм иветеранхэр, кIэлэцIыкIу ИгытIэпIэхэм япашэхэр, ахэм якIэлэ пIугъэхэу непэ Iоф зышIэхэрэр, ны-тыхэм ащышхэр.

Апэу «Мои ступеньки мастерства» зыфиIорэ IофыгъомкIэ жюрим пэрыт-ныгъэр зыфигъэшъошагъэм ыцIэ къы-ралэ. Ар ятIонэрэ кIэлэцIыкIу ИгытIэпIэм икIэлэпIоу Жэнэ Рим. «Педагогическая находка» зыфиIорэмкIэ текIоныгъэр зы-хыгъэрэ апэрэ кIэлэцIыкIу ИгытIэпIэм илIыкIоу Хъакъуй Фатим. «Творческая мозаика» зыфиIорэ зэнэкъокъумкIэ апэрэ чIыпIэр фагъэшъошагъ ящэнэрэ кIэлэ-цIыкIу ИгытIэпIэм кыкIыгъэу Делэкъо Маринэ. «Воспитание любовью» зыфи-IорэмкIэ пэрытныгъэр зыубытыгъэр я 5-рэ садикым икIэлэпIоу Кушъу Анжел. «Вдохновение и педагогический артис-тизм» зыфиIорэ IофыгъомкIэ апэрэ хъу-гъэр я 4-рэ кIэлэцIыкIу ИгытIэпIэм иIо-фышIэу Цэй Зарем.

Зэхэхъэшхом хэлэжъэрэ пстэури зэ-жэрэ Iофыгъо шъхъалэу АдыгэкъалэкIэ «2013-рэ ильэсым икIэлэпIу» зыфиIорэ щытхъуцIэр зыфагъэшъошагъэм ыцIэ къыралоным чэзыур нэсыгъ. Ар ыгъэцэ-кIэнэу сценэм къыдэкIолягъэ къалэм имэрэу Хьатэгъу Налбый. Апэу зэнэкъо-къур дэгъоу зэрэкIуагъэм, кIэлэцIы-кIухэм япIункIэ ащ хэлэжъэгъэ пстэуми шIэныгъэ дэгъухэр къызэрагъэлъэгъуа-гъэм, Iофыгъо зэфэшъафхэмкIэ пэрыт-ныгъэр зэраубытыгъэм афэшI афэгъу-шIуагъ, тапэкIэ зэкъотхэу, зэдэлэжъхэзэ гъунэпкъаIэхэр аштэнхэу зэрашъыгъ-гырэр къыхигъэшъыгъэ ыкIи конвертэу ыIыгъыр зэтырихи, «2013-рэ ильэсым икIэлэпIу» зыфиIорэ щытхъуцIэр къа-лэмкIэ зыфагъэшъошагъэм ыцIэ къы-рылуагъ, ар ятIонэрэ кIэлэцIыкIу ИгытIэ-пIэм икIэлэпIоу Жэнэ Рим. Ащ ыгу къы-делэу фэгъушIу, зэнэкъокъум изэлпахы-рэ шIухафтын ритыгъ.

Зэнэкъокъум текIоныгъэ къышъыдзы-хыгъэхэм къекIолIагъэхэр афэгъушIуагъэх, шIухафтынхэр ыкIи къэгъагъэхэр ара-тыгъэх.

НЭХЭЕ Рэмзан.

Чыопсым икъэухъумэн фэгъэхыгъэ хэбзэгъэуцугъэр зэраукъорэм тегушъыIагъэх

Кошхъэблэ районым ипроку-ратурэ кIэщакIо зэрэфэхъугъэм тетэу чIыопсым икъэухъумэн фэгъэхыгъэ хэбзэгъэуцугъэр зэрагъэцIагъэрэм иIофыгъокIэ Кошхъэблэ районым ит поселкэу Комсомольскэм дэххэмрэ пшъэ-дэкIыжъэу ыхъырэмкIэ гъунэпкъэ гъэнфагъэ зилэ обществэу «Южгазэнерджи» зыфиIорэм илIы-кIохэмрэ зэлукIэ бэмышIэу зэ-дырIагъ.

Мэ Iае зыпыхырэ, цIыфхэм япсауныгъэ зэрэ езыхын зыльэ-кIышт сороводородымрэ нэмыкI газхэмрэ зигугъу къэтшIыгъэ об-ществэу «Южгазэнерджи» зы-фиIорэм жьым зэрэхитIупшы-хъэхэрэм фэгъэхыгъэ тхъаусыхэ тхыгъэу поселкэу Комсомоль-скэм дэххэм къагъэхъазырыгъэм мы зэлукIэм щыхэпIагъэх.

Чыопсым икъэухъумэн фэ-гъэхыгъэ хэбзэгъэуцугъэр зи-гугъу къэтшIыгъэ обществэм Кошхъэблэ районым къызэрэщы-дилыгъэрэм епхыгъэ Iофыгъом мы зэлукIэм щыхэпIагъэх. Ащ хэлэжъагъэх Кошхъэблэ районым

ипрокурорэу Евгений Зиновчик, Кошхъэблэ районым ипрокурор игуадзэу Къудаикъо Казбек, пшъэдэкIыжъэу ыхъырэмкIэ гъу-нэпкъэ гъэнфагъэ зилэ обществэу «Южгазэнерджи» зыфиIорэм итехническэ пашэу А. М. Ляжен-кэр, муниципальнэ гъэпсыкIэ зилэ «Дмитриевскэ къоджэ псэупIэм» ипашэу Р. Ю. Тутарышъыр, муни-ципальнэ гъэпсыкIэ зилэ «Кош-хъэблэ районым» иадминистрация ипашэ игуадзэу С. А. КIэмэщыр, поселкэу Комсомольскэм дэххэр.

Зигугъу къэтшIыгъэ обществэу «Южгазэнерджи» зыфиIорэм итехническэ пашэу А. М. Ляжен-кэм зэрэхигъэуныфыкIыгъэмкIэ, Кошхъэблэ районым ипрокурату-рэ мызэу, мытIоу зигугъу къэт-шIыгъэ IофыгъомкIэ уплэкIун-хэр зэхичгъагъэх. УплэкIунхэм ялэжъан ащ фэдэ хэукъоныгъэ-хэр ашIыгъэу къыхагъэшъыгъэп. Ащ етIани къызэрилуагъэмкIэ, сороводородымрэ нэмыкI газхэм-рэ жьым хэхъанхэр къызыхэ-кIырэр подрядчикхэм газкъычIэ-щыпIэхэр тэрэзэу зэрамыгъэфе-

дэрэр ары. Тыкызыуцухъэрэ ду-наим зэрарэу рахырэр зэгъэ-шIэгъэным пае обществэу «Юж-газэнерджи» зыфиIорэм экологии уплэкIунхэр мыгъэ зэхичгъэхэу рехухъэ. Заводым къыпIэуль пэ-упIэхэм пробэхэр ащаштэщтых.

ЗэлукIэм джащ фэдэу къы-щыгушъылагъ Кошхъэблэ рай-оным ипрокурор игуадзэу К. Б. Къудаикъор. Ащ зэрэхигъэуныфы-кIыгъэмкIэ, муниципальнэ гъэ-псыкIэ зилэ «Дмитриевскэ къод-жэ псэупIэм» щыпсэухэрэм зыкъызэрэфэгъэзагъэм тетэу Кошхъэблэ районым ипрокуратурэ уплэкIунхэр зэхичгъагъэх, обществэу «Южгазэнерджи» зыфиIорэм технологическэ Iо-фыгъохэмкIэ хэукъоныгъэхэр ышIыгъэхэу къыхигъэшъыгъа-гъэх.

УплэкIунхэм якIэуххэмкIэ Кошхъэблэ районым ипрокуратурэ обществэу «Южгазэнерджи» зыфиIорэм игенеральнэ пашэ тхыгъэ фи-гъэхыгъагъ, хэбзэ-укъоныгъэхэр дэгъэзыжыгъэ-нхэмкIэ ищыкIэгъэ Юфтхъабзэхэр

зэрихъанхэу, арэушгъэу зымыхъу-кIэ пшъэдэкIыжъэ рагъэхынэу ащ фагъэлытэгъагъ. Къэлогъэн фае прокуратурэм иунашъо ащ зэригъэцIагъэр.

Ащ нэмыкIэу Кошхъэблэ рай-оным ипрокуратурэ пшъэрылэ зэрэфишIыгъэм тетэу чIыопсыр зэрагъэфедэрэм гъунэ лызыфырэ Федеральнэ къулыкъум Красно-дар краймкIэ ыкIи Адыгэ Рес-публикэмкIэ и ГъэлорышIапIэ Урысые Федерационем администра-тивнэ хэбзэукукыныгъэхэр зэра-шыгъэхэм ыкIи пшъэдэкIыжъэу ыхъырэмкIэ гъунэпкъэ гъэнэ-фагъэ зилэ обществэу «Южгаз-энерджи» зыфиIорэм админист-ративнэ тазыр зэрэтыралъхъэрэм афэгъэхыгъэ протоколи 6 зэхи-гъэуцугагъ. Зигугъу къэтшIыгъэ обществэм тазырэу сомэ мин 500 тыралъхъагъ.

ЗэлукIэм кIэух псалъэ къышIи-

шIыгъ Кошхъэблэ районым ип-рокурорэу Евгений Зиновчик. Ащ поселкэу Комсомольскэм дэххэм къызэрафиIотэгъэмкIэ, Кошхъэ-блэ районым ипрокуратурэ зигугъу къэтшIыгъэ обществэу «Южгаз-энерджи» зыфиIорэм экологиюм фэгъэхыгъэ хэбзэгъэуцугъэр къызэрэдилыгъэрэм сыдигъуи гъунэ лъефы. Жьыр зэраушIорэм фэгъэхыгъэ къэбархэу къалэка-хъэхэрэр аушлэкIух. Арэу шыт-ми, мэ Iае къызыпыхырэ, цIыф-хэм япсауныгъэ щынагъэу къыфэ-зыхъын зыльэкIышт газхэр къыздикIыхэрэр икIоу агъэунэ-фыгъэп. Ащ пае районым ипро-куратурэ куп гъэнэфагъэ зэхэ-щэгъэн фаеу игъоу ыльэгъугъ. Ащ хэхъашъы Кошхъэблэ рай-оным ипрокуратурэ иIофышIэхэр, муниципальнэ гъэпсыкIэ зилэ «Дмитриевскэ къоджэ псэупIэм» иадминистрациерэ муниципальнэ гъэпсыкIэ зилэ «Кошхъэблэ рай-онимр» яIофышIэхэр, поселкэу Комсомольскэм дэххэм ащыш-хэр, обществэу «Южгазэнерджи» щылажъэхэрэр.

Ащ фэдэ купым изэхэщэн ехыылIэгъэ унашъом зэкIэми къыдырагъэшIагъ.

*Адыгэ Республикэм
ипрокуратурэ ипрес-
с-кыулыкъу*

ЦИФЫМРЭ ГЪАШІЭМРЭ

Сэфэрбый тыфэгущо

Хьугъэ-шлагъэхэм, лъэпкъ гумэкыгъохэм афэгъэхьыгъэу тхылъхэр кыдзэыгъэкырэм ишлушлагъэхэр тарихым хэклокъэштхэп. Цыфхэм лъытэныгъэ кы-зэрэфашырэр шылэныгъэм кыщэлъагъо. Хэгъэгъу зэошхомрэ Иофшэнымрэ яветеранэу Іэшынэ Сэфэрбый Теуцожь районымрэ Адыгэкъалэрэ ащыпсэуэ, хылэрышым ычлэгъ хьугъэ адыгэ къуаджэмэ яхьылэгъэ къэбархэр ыугъоигъэх. Урысыем итхакломэ я Союз хэтэу Владимир Цапко игъусэу «Къэгущыларэ орхэр» зыфилорэ тхылъыр, хэхъоныгъэхэр фашыхэзэ, гъогъуиплэ кыдагъэкыгъ.

— Илээсыбэ хьугъэу Іэшынэ Сэфэрбый сэшлэ, — кылуатэ археолог цэрылоу, АР-м культурэмкІэ изаслуженнэ Иофшэу Тэу

Аслъан. — Тикъуаджэхэр псым ычлэгъ зэрэхьугъэхэр, ащ тхамыклагъоу кытфыхьыгъэр Іэшынэ Сэфэрбый кытхыгъэх. Ащ нэмыкІ Иофшлагъэ имылэми, ишлушлагъэ егъашІи мыкІодыштэу сэлътэ. Кызыхьугъэ мафэм пае сыфэгущо, итхыгъэхэм ахигъэхонэу Тхьэм сыфелъэу.

Мэфэ зауэлэ узкІэІэбжэмэ, Адыгэ республикэ ныбжьыкІэ тхылъеджаплэм Іэшынэ Сэфэрбый ыкІи Владимир Цапко кырагъэблагъах, ялофшлэгъэшлэхэм атегушылагъэх, шлоу шылар афалуагъ.

Тигъэзет иныбджэгущоу Іэшынэ Сэфэрбый инасып зыдильэгъужэу, нарт бэгъашлэ хьунэу тыфелъало.

Сурэтыр тхылъеджаплэм кыцытырахыгъ.

КЛУБЭУ «ШЪО ІЭГУАОМ» ИЗЭНЭКЪОКЪУ

Адыгэкъалэрэ Кошхьаблэрэ апэрэх

Футбол клубэу «Шъо Іэгуаом» изэнэкъокъу хэлэжыгъэ кІэлэцыкІу-ныбжьыкІэ командэхэм ешлэ дэгъу кыагъэ-лэгъуагъ. Аныбжхэм ялътыгъэу купищэу кІэлэеджа-кІохэр гошыгъагъэх. Кошхьаблэ районымрэ Адыгэкъалэрэ яфутболистхэм апэрэ чыплэхэр кыдаыхыгъэх.

Адыгэ Республикэм физкультурэмкІэ ыкІи спортымкІэ и Комитет зэхичлэгъэ зэнэкъокъум икІэх зэлукІэгъухэр мыекъопэ стадионэу «Юностым» шыкІуагъэх. 2002 — 2003-рэ илээсхэм къэхьугъэ кІалэхэм якуп Кошхьаблэ районым икомандэ апэрэ чыплэр кыщыдихыгъ, тренерыр Аульэ Заур. Мыекъопэ районыр ятлонэрэ хьугъэ, тренерыр Александр Матусьян. Адыгэкъалэ шышхэм ящэнэрэ чыплэр кыдаыхыгъ, тренерыр Тхьаркъохъо Тимур.

2000 — 2001-рэ илээсхэм къэхьугъэ кІалэхэм язэлукІэгъухэр гъэшлэгъонэу аухыгъэх. Адыгэкъалэрэ Мыекъопэ районымрэ якомандэхэр финалым шыздешлагъэх. А. Еутыхым апэрэ Іэгуаор къэлэпчэм дидзагъ. Мыекъопэ районым ифутболистмэ пчъагъэр зэфэдиы ашІыжыгъ. ЕшІэгъур кІэхым фэкуагъэу пенальтикІэ текІоныгъэр зыхьыштыр кьэнэфэштгъэу кытшыгъуэ, Адыгэкъалэ ифутболистэу ХьутІыжъ Кьэплъан ухьумақор ыгъэплъэхуи, къэлэпчэм дэуагъ. Іэгуаор къэлэпчэ-Іутым шхьарыбыбыкІи, хьагъэм икьогъупэ кьофагъ. Пчъагъэр 2:1-у Адыгэкъалэ икІалэмэ текІоныгъэр агъэмэфэкІы. Мыекъопэ районым ифутболистхэм агу ихьыкІырэр кьэшлэгъуаеп, нэпсыр кызыхьыгъэр тэлэгъух... Адыгэкъалэ икомандэ Т. Тхьаркъуахьор итренер, тренерэу Ю. Фомичевым ыгъасэхэр ятлонэрэх. Красногвардейскэ районыр ящэнэрэ хьугъэ, тренерыр А. Шьэожь.

1998 — 1999-рэ илээсхэм къэ-

хьугъэ кІалэхэм язэлукІэгъухэр кьэзыгъэдэхагъэр сэнаушыгъэ зыхлэ футболистхэу тренерхэр зылыплэхэрэр узылэпашэу зэрешлагъэхэр ары. «Зэкъошныгъэм» идиректор шхьаІэу А. Натхьор ешІэгъухэм яплыгъ, нэбгырэ зауламэ ыналэ агъридзагъ. Кошхьаблэ ифутболистхэр 2:1-у Красногвардейскэ шышхэм атекІохи, апэрэ чыплэр кыдаыхыгъ. Іэшэ Анзор Тіогъого-го хьагъэм Іэгуаор ридзагъ. Тренерхэр Щэлбай Артуррэ Беджелды Тимуррэ. Красногвардейскэ районым икомандэ итренерыр Алексей Авдюхов. Мыекъопэ районым икомандэ ящэнэрэ хьугъэ, тренерыр Юрий Фомичев.

Кошхьаблэ районым иадминистрации ипашэу Хьамырзэ Заур, районым физкультурэмкІэ ыкІи спортымкІэ игъэорышлалэ ипашэу Цэй Нухъ, тренер-кІэлэгъаджэхэр, ны-тыхэр, спортым пышагъэхэр Кошхьаблэ районым икомандэхэм афэгущоу тлэгъу-гъэх. Къуаджэм кыкІыгъэхэм гушыІэ фабэхэр кьалуагъэх. Кошхьаблэ районым иадминистрации ипашэу Хьамырзэ Заур клубэу «Шъо Іэгуаом» изэнэкъокъухэм икІэлэгъум зэрахэлажэщтыгъэр ыгу кыгъэкІыжыгъэ, футболистхэр дэгъоу еджэнхэу, гъэхьагъэхэр ашІынхэу афилуагъ. Фэдз шыш кІалэхэр илээс кьэс дэгъоу зэрешлэхэрэр тигуапэу кыхэтэгъэщы.

Адыгэ Республикэм физкультурэмкІэ ыкІи спортымкІэ и Комитет итхьаматэ игуадзэу Джармкъо Юсыф футболистхэм, тренерхэм кьафэгущоуагъ. Спортым-

рэ плуныгъэмрэ зэрэзпхыгъэхэм кыпкырыкІыгъэ, кІэлэеджако пэпчэ шылэныгъэм зыкышцигъотынэу, Адыгэ Республикэм ычІэ дахэкІэ ныбжьыкІэхэм агъэлунэу афэлъэлуагъ.

ХагъэунэфыкІырэ чыплэхэр кьыдзыхыгъэ командэхэм футбол решІэнхэу шгуашэхэр, Іэгоо тфырытф аратыгъэх. Зэнэкъокъум исудья шхьаІэу Пэншъу Мыхьамодэ тызэрэщигъэгъозагъэу, апэ-

рэ чыплэхэр кьыдзыхыгъэ командэхэр Ейскэ, Анапэ, Новороссийскэ ащыкІошт зэлукІэгъухэм ахэлэжэщтых. Кьыблэ шьолъырым апэрэ чыплэхэр кыщызыхьыгъэрэр Урысыем икІэх зэлукІэгъухэм ащешІэщтых.

Сурэтым итхэр: Кошхьаблэ районым ифутбол командэхэу тиреспубликэ апэрэ чыплэхэр кыщыдзыхыгъэхэр.

КУШХЬЭФЭЧЪЭ СПОРТЫР

Адыгеим щэкІо

Кушхьэфэчъэ спортымкІэ ятлонэрэ Дунэе зэлукІэгъухэу «Гран-при Мыекъуапэ» ыкІи «Тур Адыгеи» зыфилорэр тиреспубликэ икьэлэ шхьаІэ тыгуасэ шаублагъ. Хэгъэуи 6-мэ ябызылфыгъэхэр Адыгеим ыгъогъухэм ащызэнэкъокъух.

ЗэлукІэгъухэм ахэлажэрэмэ кьафэгущоуагъэх Мыекъуапэ иадминистрации ипашэу иапэрэ гуадзэу Аульэ Юрэ, къалэм испорткомитет ипашэу Сергей Двойниковыр, зэнэкъокъум идиректорэу Анатолий Лелюк, спортымкІэ журналист цэрылоу Андрей Кондрашовыр.

Апэрэ мафэм километри 100 хьурэ гъогур спортсменкэхэм кьачыгъ. Кьалэу Чита шышэу Наталья Боярская текІоныгъэр кыдыхыгъ. МетрипшІ фэдизкІэ ащ ыуж кынагъ «Русвелэм» хэтэу Анастасия Чулковар. Адыгеим ихэшыпыкІыгъэ командэ и спортсменкэу Екатерина Маломурэ аужырэ нэгъэупІэлэгъухэм Украинэм кыкІыгъэ пшыашгъэм ыпэ ишы, ящэнэрэ чыплэр кыдыхыгъ.

ХагъэунэфыкІырэ чыплэхэр зыфагъэшъошагъэхэм Ю. Аульэмрэ С. Двойниковымрэ шІухьафтынхэр афашыгъэх.

Спортсменкэхэм непэ загъэпс-фышт, мэкьюогъум и 9-м нэс зэнэкъокъуштых.

Сурэтым итыр: ящэнэрэ чыплэр кьыдзыхыгъэ Екатерина Маломура.

Зэхэзышагъэр ыкІи кьыдзыхыгъэкІырэр:

Адыгэ Республикэм лъэпкъ ИофхэмкІэ, ІэкІыб кьэралхэм ащыпсэурэ тилгэпкьэгъухэм адырІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жьугъэм иамалхэмкІэ и Комитет Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Редактор шхьаІэр
ДЭРБЭ
ТИМУР

Редактор шхьаІэм
иапэрэ гуадзэр
МЭШІЛЭКЪО
Саид

ПшъэдэкІыжъ
зыхьырэ
секретарыр

НЭПШІЭКЪУИ
Заур

Редакциер
зыхьыгъэр:
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхьаІэм

иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэкІыжъ зы-
хьырэ секретарыр:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зышаушыхьатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын ИофхэмкІэ, телерадиокезэтынхэмкІэ ыкІи зэлы-ІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чыплэ гъэорышлалэ, зэраушыхьатыгъэ номерыр **ПИ №ТУ23-00916**

Зышыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
4010
Индексхэр
52161
52162
Зак. 1679

Хэутыным узшыкІэхтэнэу цыт уахьтэр
Сыхьатыр 18.00
ЗышыкІэхтэгъэхэ уахьтэр
Сыхьатыр 18.00

НэкІубгъор зыгъэхьаырыгъэр ЕМТІЫЛЪ Нурбий.